

ПРАЛЕТАРЬІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЇЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 53 [2839]

Пятніца, 31 снежня 1976 г.

Цана 8 кап.

Індустрыяльны пейзаж.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ

Ад Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР з глыбокім жалем паведамляюць, што 26 снежня 1976 года на 66-м годзе жыцця ў выніку аўтамабільнай катастрофы трагічна загінуў Фёдар Анісімавіч Сурганаў — член Цэнтральнага Камітэта КПСС, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ЦЭНТРАЛЬНЫ
КАМІТЭТ
КПСС

ПРЭЗІДЫУМ
ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА СССР

САВЕТ
МІНІСТРАЎ
СССР

Ад ЦК КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў БССР

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР з глыбокім жалем паведамляюць камуністам, працоўным рэспублікі, усяму беларускаму народу, што 26 снежня 1976 года трагічна загінуў у аўтамабільнай катастрофе вядомы дзяржаўны дзеяч, выдатны арганізатар партыйнага і савецкага будаўніцтва ў Беларусі, член ЦК КПСС, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, член Бюро ЦК КПБ, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР і дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Фёдар Анісімавіч Сурганаў.

ЦЭНТРАЛЬНЫ
КАМІТЭТ
КП БЕЛАРУСІ

ПРЭЗІДЫУМ
ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА БССР

САВЕТ
МІНІСТРАЎ
БССР

Фёдар Анісімавіч СУРГАНАЎ

26 снежня 1976 года трагічна загінуў вядомы партыйны і дзяржаўны дзеяч Беларусі, член ЦК КПСС, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, член Бюро ЦК Кампартыі Беларусі Фёдар Анісімавіч Сурганаў.

Ф. А. Сурганаў нарадзіўся ў 1911 годзе ў вёсцы Суднікі Віцебскага раёна ў сям'і селяніна. Пасля заканчэння ў 1928 годзе сельскагаспадарчага тэхнікума працаваў аграномам, затым скончыў Беларускі сельскагаспадарчы інстытут. У 1939 годзе ён быў выбраны сакратаром Горацкага райкома намсамола, а затым першым сакратаром Магілёўскага абкома ЛКСМ Беларусі. У 1940 годзе ўступіў у члены КПСС.

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны Ф. А. Сурганаў быў сакратаром ЦК ЛКСМ Беларусі, упаўнаважаным ЦК Кампартыі Беларусі і Цэнтральнага штаба партызанскага руху. Ён праводзіў вялікую работу па разгортванні партызанскага руху, дзей-

насці падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый на часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі.

З 1945 года Ф. А. Сурганаў знаходзіўся на кіруючай партыйнай і савецкай рабоце. Быў другім сакратаром абкома партыі, старшынёй аблвыканкома, першым сакратаром Мінскага абкома партыі. З 1956 года ён працаваў сакратаром ЦК, другім сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі. У 1971 годзе Ф. А. Сурганаў выбіраецца Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, намеснікам Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На ўсіх пасадах партыйнай і дзяржаўнай дзейнасці Ф. А. Сурганаў праявіў сябе адданым справе партыі, прынцыповым камуністам, умелым арганізатарам мас, сціплым і чутым таварышам. Любую работу, якую яму даручала партыя, Фёдар Анісімавіч выконваў з вялікай энергіяй і настойлівасцю, аддаючы ўсе свае сілы, веды і вопыт

справе камуністычнага будаўніцтва. Ён быў гарачым патрыётам нашай Радзімы, унёс вялікі ўклад у развіццё народнай гаспадаркі і культуры Беларускай ССР.

На XX з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза Ф. А. Сурганаў выбіраецца кандыдатам у члены Цэнтральнага Камітэта КПСС, а на наступных з'ездах — членам Цэнтральнага Камітэта КПСС. Ён быў дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР IV, V, VI, VII, VIII і IX скліканняў, дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Камуністычная партыя і Савецкая дзяржава высока ацанілі заслугі Ф. А. Сурганава. Ён узнагароджаны пяццю ордэнамі Леніна, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і многімі медалямі.

Светлая памяць аб Фёдара Анісімавічу Сурганава, верным сыне Камуністычнай партыі і савецкага народа, назаўсёды захавецца ў нашых сэрцах.

Л. І. БРЭЖНЕЎ, Ю. У. АНДРОПАЎ, В. В. ГРЫШЫН, А. А. ГРАМЫКА, А. П. КІРЫЛЕНКА, А. М. КАСЫГІН, Ф. Д. КУЛАКОЎ, Д. А. КУНАЕЎ, К. Т. МАЗУРАЎ, А. Я. ПЕЛЬШЭ, М. В. ПАДГОРНЫ, Р. В. РАМАНАЎ, М. А. СУСЛАЎ, Д. Ф. УСЦІНАЎ, У. В. ШЧАРЫЦКІ, Г. А. АЛІЕЎ, П. Н. ДЗЕМІЧАЎ, П. М. МАШЭРАЎ, Б. М. ПАНАМАРОЎ, Ш. Р. РАШЫДАЎ, М. С. САЛОМЕНЦАЎ, І. В. КАПІТОНАЎ, У. І. ДАЛГІХ, К. Ф. КАТУШАЎ, М. В. ЗІМЯНІН, К. У. ЧАРНЕНКА, Я. П. РАБАЎ, М. П. ГЕАРГАДЗЕ, В. П. РУБЕН, А. П. ШЫЦКАЎ, Ц. Я. КІСЯЛЁЎ, А. Н. АКСЕНАЎ, М. М. ЗАЙЦАЎ, А. Т. КУЗЬМІН, М. І. ЛАГІР, У. Ф. МІЦКЕВІЧ, Я. П. НІКУЛКІН, М. Н. ПОЛАЗАЎ, І. Я. ПАЛЯКОЎ, А. А. СМІРНОЎ, В. С. ШАВЯЛУХА, У. Е. ЛАБАНOK, Н. Л. СНЯЖКОВА, І. Ф. ЯКУШАЎ, П. К. ПАНАМАРЭНКА.

ПАХАВАННЕ ФЭДАРА АНІСІМАВІЧА СУРГАНАВА

29 снежня працоўныя Беларусі праводзілі ў апошні шлях члена ЦК КПСС, намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, члена бюро ЦК КП Беларусі Фэдара Анісімавіча Сурганова.

З раніцы працягвалася развітанне з выдатным партыйным і дзяржаўным дзеячам рэспублікі, адным з вядомых арганізатараў і кіраўнікоў партыйнага і камсамольскага падполля, партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны, буйным арганізатарам сацыялістычнага і камуністычнага будаўніцтва ў Беларускай ССР.

Гучаць жалобныя мелодыі. У журботным маўчанні ля труны праходзяць прадстаўнікі прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, транспарту, навучальных і іншых устаноў. Вакол пастамента, на якім устаноўлена труна з нябожчыкам, — мноства вянкоў.

Ушанаваць светлую памяць Фэдара Анісімавіча Сурганова прыбылі пасланцы брацкіх саюзных рэспублік: дэлегацыя Літоўскай ССР на чале са Старшыняй Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі А. С. Баркаўскасам, Латвійскай ССР — на чале са Старшыняй Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі П. Я. Страўтманісам, Эстонскай ССР — на чале са Старшыняй Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі А. П. Вадэрам.

Ідуць апошнія хвіліны развітання. У ганаровую варту становяцца таварышы П. М. Машэраў, А. Н. Аксёнаў, М. М. Зайцаў, Ц. Я. Кісялёў, А. Т. Кузьмін, М. І. Лагір, У. Ф. Міцкевіч, Я. П. Нікулкін, М. Н. Полазаў, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, В. С. Шавялуха, У. Е. Лабанок, Н. Л. Сняжкова, І. Ф. Якушаў.

Доступ у залу, дзе ўстаноўлена труна, спыняецца. З нябожчыкам застаюцца яго сям'я, родныя і блізкія.

Кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі выносяць труну з цэлам Ф. А. Сурганова на плошчу Леніна і ўстанаўліваюць на пастаменте. На плошчы сабраліся тысячы мінчан.

На трыбуну падымаюцца кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі, кіраўнікі дэлегацый, якія прыбылі ўшанаваць памяць Ф. А. Сурганова.

Па даручэнню ЦК КПВ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР жалобны мітынг, прысвечаны памяці Фэдара Анісімавіча Сурганова, адкрывае Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Я. Кісялёў.

З глыбокім жалем і невыказным смуткам, гаворыць ён, камуністы, працоўныя, увесь беларускі народ праводзяць сёння ў апошні шлях вядомага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча рэспублікі, члена Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Саветаў Саюза, намесніка Старшыні Прэзідыума Вяр-

хоўнага Савета СССР, Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, члена Бюро ЦК Кампартыі Беларусі Фэдара Анісімавіча Сурганова.

Трагічны выпадак бялітасна абарваў жыццё вернага і доблеснага байца нашай ленинскай партыі. У асобе Фэдара Анісімавіча мы страцілі выдатнага арганізатара партыйнага і савецкага будаўніцтва, таленавітага кіраўніка мас. Уся яго кіпучая дзейнасць была прысвечана самаадданаму служэнню савецкаму народу, вялікай справе камуністычнага будаўніцтва.

Расказаўшы аб дзейнасці Ф. А. Сурганова ў перадаенныя гады, прамоўца затым сказаў:

— Верным і адданым салдатам партыі, палымным патрыётам сацыялістычнай Радзімы праявіў сябе Фэдар Анісімавіч Сурганав у суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны. Працуючы сакратаром ЦК ЛКСМ Беларусі, будучы адначасова ўпаўнаважаным ЦК КПВ і Цэнтральнага штаба партызанскага руху, ён праводзіў вялікую работу па арганізацыі партызанскай барацьбы, партыйнага і камсамольскага падполля на часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі.

Сваёй нястомнай дзейнасцю Фэдар Анісімавіч Сурганав унёс вялікі ўклад у аднаўленне разбуранай вайной гаспадарні Савецкай Беларусі. У пасляваенныя гады ён плённа працуе на многіх адказных партыйных і дзяржаўных пасадах. З кожным годам усё з большай сілай раскрываўся яго арганізатарскі талент.

У 1971 годзе Фэдар Анісімавіч Сурганав выбіраецца Старшыняй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і намеснікам Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На любімым пасадае партыйнай і дзяржаўнай дзейнасці, на ўсіх участках, куды б ні накіроўвала яго партыя, Фэдар Анісімавіч працаваў з велізарнай энергіяй і настойлівасцю. Адаючы ўсе свае сілы, веды, багаццёшы жыццёвы вопыт справе партыі і народа, ён шмат зрабіў для развіцця эканомікі і культуры рэспублікі, паліяпнення народнага дабрабыту.

Цяжка, сказаў далей Ц. Я. Кісялёў, балюча змірыцца з думкай, што смерць вырвала з нашых радоў Фэдара Анісімавіча Сурганова — вернага сына савецкага народа, стойкага камуніста, чалавека вялікай, чулай і спагадлівай душы. Але імя нашага дарагога друга і таварыша, справа, якой ён беззаветна служыў, за якую ён змагаўся, будуць жыць вечна.

Жалобны мітынг, прысвечаны памяці Фэдара Анісімавіча Сурганова, аб'яўляецца адкрытым.

Слова атрымлівае кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі таварыш П. М. Машэраў.

Бязмерны смутак і вялікае, цяжка пераносімае гора цяжкай утраты, сказаў таварыш П. М. Машэраў, перажываючы цяпер камуністы, усе працоўныя Беларусі, мільёны савецкіх людзей. Ашаламленыя трагічным выпадкам, у глыбокай жалобе праводзім мы сёння ў апошні шлях вернага сына беларускага народа, стойкага камуніста-ленінца, члена Цэнтральнага Камітэта КПСС, намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, члена Бюро ЦК КПВ, Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР нашага бясконца дарагога, баявога друга і таварыша Фэдара Анісімавіча Сурганова. Цяжка, вельмі цяжка гаварыць словы развітання, немагчыма паверыць у тое, што назаўсёды пакінуў нас баец высокага бальшавіцкага абавязку, выпрабаваны кіраўнік і цудоўнай душы чалавек, усё жыццё якога да апошняга ўдару сэрца было аддадзена справе партыі і народа, служэнню высакародным камуністычным ідэалам.

Яркі жыццёвы шлях незабыўнага Фэдара Анісімавіча Сурганова неаддзельны ад падзей і здзяйсненняў нашага гераічнага часу. Ён тыповы для многіх і многіх савецкіх людзей, здольнасці і таленты, жыццёвыя гарызонты і магчымасці якіх раскрыліся ва ўсёй паўнаце ва ўмовах сацыялістычнага ладу дзякуючы кляпатлівай наіроўваючай руцэ нашай партыі. Нарадзіўшыся на Віцебшчыне ў працоўнай сялянскай сям'і, Фэдар Анісімавіч Сурганав зведваў і падзяліў поўны рэвалюцыйнага гарэня зайдросны лёс таго пакалення нашага народа, якое па закліку Леніна, партыі, камсамола; па загаду душы сваёй упарта і настойліва вучылася будаваць і абараняць новае жыццё, прагна авалодвала ведамі, выпрабавала сваю жыццёўстойлівасць на самых адказных участках гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Далей таварыш П. М. Машэраў сказаў, што ў гадзіну, калі над нашай Радзімай нависла смротная небяспека, калі агнём і крывёй правяралася трываласць камуністычных перакананняў нашых людзей, Фэдар Анісімавіч быў там, дзе праходзіў агнявы фронт неспіхаючай ні ўдзень, ні ўначы ўсенароднай барацьбы з фашысцкімі захопнікамі. Ён накіроўваецца ў тыл ворага і, будучы сакратаром ЦК ЛКСМБ, упаўнаважаным ЦК Кампартыі Беларусі і Цэнтральнага штаба партызанскага руху, нястомна раздувае полымя свяшчэннай народнай вайны з гітлераўскімі занявольнікамі. Яго імя па праву стаіць побач з імямі тых, хто па мандату ленинскай партыі, «па мандату абавязку» выступаў непасрэдным арганізатарам партызанскага руху, партыйнага і камса-

вольскага падполля на часова акупіраванай тэрыторыі рэспублікі.

Гаворачы аб пасляваеннай дзейнасці Ф. А. Сурганова, прамоўца адзначыў, што ён выконваў ускладзеныя на яго абавязкі з выключнай энергіяй і мэтанакіраванасцю, упартасцю і настойлівасцю; дабіваючыся максімальна магчымых вынікаў у любой справе, у любым пытанні.

Выдатны арганізатарскія здольнасці і багаты рознабковы вопыт Фэдара Анісімавіча Сурганова асабліва маштабна праявіліся ў перыяд яго дзейнасці на высокіх пасадах сакратара Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, а ў апошнія пяцігоддзе — намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Ён нязменна быў у гущыні ўсіх важнейшых падзей і спраў, удумліва і кваліфікавана вырашаў найскладанейшыя задачы партыйнага, дзяржаўнага, гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, быў прынцыповым і дзейным у правядзенні лініі партыі, уважлівым, шчырым і простым у адносінах з людзьмі, з таварышамі на рабоце.

Камуністычная партыя, Савецкая дзяржава высока ацанілі заслугі Фэдара Анісімавіча Сурганова. Ён узнагароджаны пяццю ордэнамі Леніна, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і многімі медалямі за баявую і працоўную доблесць.

Ён здабыў тое, што мае асаблівае значэнне для камуніста, для кіраўніка. Гэта добрая, шчырая ўдзянасць нашага народа, яко ў ён служыў верна, сумленна і самааддана. Гэта вечна жывая памяць сэрца многіх і многіх людзей. Гэта ўся наша рэчаіснасць, усё наша жыццё, у развіццё і росквіт якога Фэдар Анісімавіч унёс вялікі ўклад. Ён абяссмерціў сябе ва ўдзячнай памяці пакаленняў.

Камуністы, усе працоўныя нашай рэспублікі схіляюць свае галовы перад светлай памяццю слаўнага сына партыі і савецкага народа, вядомага дзяржаўнага дзеяча, выдатнага арганізатара партыйнага і савецкага будаўніцтва ў Беларусі Фэдара Анісімавіча Сурганова.

У заключэнне таварыш П. М. Машэраў сказаў:

— У гэтую хвіліну смутку народнага мы гаворым: Фэдар Анісімавіч Сурганав застаецца не толькі ў памяці, але і ў далейшых справах нашых. Ён будзе з намі ў працы і бітвах за шчасце народнае, за ажыццяўленне натхняючых прадвызначаных партыі, за перамогу вялікай камуністычнай справы!

Трагічная гібель Фэдара Анісімавіча Сурганова, сказаў, выступаючы на жалоб-

ным мітынг, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР А. С. Баркаўскас, невыказна цяжкая ўтрата для беларускага народа, для ўсіх савецкіх людзей. Дазвольце мне ў гэтую жалобную хвіліну перадаць Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Беларусі, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета і ўраду Беларускай ССР глыбокае спачуванне Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Літвы, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Літоўскай ССР. Дазвольце таксама па просьбе прысутных тут Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Латвійскай ССР таварыша П. Я. Страўтманіса і Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Эстонскай ССР таварыша А. П. Вадэра перадаць глыбокае спачуванне Цэнтральных Камітэтаў Кампартыі Латвіі і Эстоніі, а таксама Прэзідыуму Вярхоўнага Саветаў і ўрадаў гэтых рэспублік. Мы падзяляем з вамі, дарагія таварышы, ваш смутак. Вестка аб смерці таварыша Сурганова болей адклінулася і ў сэрцах працоўных Савецкай Літвы, Латвіі, Эстоніі, усіх савецкіх людзей.

Смерць бялітасна вырвала з нашых радоў Фэдара Анісімавіча, адзначыў далей таварыш А. С. Баркаўскас, але яна бяссільна вырваць памяць аб ім з нашых сэрцаў. Ён будзе вечна жыць у выдатных справах, якім ён, камуніст, палымны патрыёт, інтэрнацыяналіст, прысвяціў усё сваё яркае жыццё.

На жалобным мітынгу выступілі таксама сталевар Мінскага трактарнага завода, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, Герой Сацыялістычнай Працы А. І. Бялко, першы сакратар Мінскага абкома КП Беларусі І. Я. Палякоў, Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР І. П. Шамякін, член Ваеннага савета ЧВВА, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР А. В. Дзебалюк, старшыня калгаса «Прызыў» Віцебскага раёна Р. І. Снарава.

...Пад гукі жалобнага марша труна з цэлам Ф. А. Сурганова ўстанаўліваецца на гарматны лафет. Жалобны картэж кранаецца ў дарогу. Яго праводзяць тысячы мінчан, якія сабраліся на плошчы і цэнтральнай магістралі горада — Ленінскім праспекце.

На могілках на Маскоўскай шашы ля магілы ўсё яшчэ раз развітваюцца з Фэдарам Анісімавічам Сурганавым. Пад жалобныя мелодыі труна апускаецца ў магілу.

Грымць салют. Плывудзь велічныя гукі гімнаў Савецкага Саюза і Беларускай ССР.

Ля пакрытай вянкімі і букетамі кветак магілы ў чоткім страі праходзяць воіны Савецкай Арміі.

БЕЛТА.

К АЛІ мы сёння гаворым: пра нашыя поспехі, пра ўсё тое, што зроблена працавітымі рукамі беларускага народа; пра велізарны ўклад нашай рэспублікі ў справу будаўніцтва камунізму; пра новыя гарады, фабрыкі і заводы, што выраслі на беларускай зямлі; пра поспехі ў змаганні за паспяховае ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXV з'езда нашай роднай партыі; пра паглыбленае развіццё нашых культурных здабыткаў, нацыянальных па форме і сацыялістычных па змесце — дык мы добра разумеем, што беларускі народ мае ўсе гэтыя здабыткі яшчэ і таму, што ў дні радасці, у часіну цяжкае нягоды, у дні напружанай працы былі і ёсць з ім сардэчныя і натхнёныя песні Купалы і Коласа, былі і ёсць разумныя кнігі, талент якіх цалкам аддадзены сваёй Савецкай Радзіме.

Праца нашага чалавека, душа гэтага чалавека, яго імкненні, яго парыванні — пучыводная зорка пісьменніцкаму сэрцу. Менавіта таму амаль ніводная новабудуля ў рэспубліцы, амаль ніводнае новае пачынанне ў горадзе ці на вёсцы не застаецца па-за ўвагаю пісьменніцкага вока. І калі не з кожнай паездкі на новабудулю пісьменнік прывозіў новую кнігу, дык з кожнай пісьменніцкай вандровкай — і гэта можна сцвярджаць з поўнай гарантыяй! — ён прывозіў у душы захапленне бачаным, прывозіў творчы запал і натхненне для будучай працы, прывозіў тую глыбокую перакананасць у велічэсці гераічнай працы свайго народа, без якой нават самы вялікі талент чэзне і ператвараецца ў нішто, прывозіў яшчэ больш пастаделую думку пра тое, што святы абавязак пісьменніка захапляцца прыгожым і добрым, ненавідзець паганае, усё тое, што замінае нашаму руху наперад, бязлітасна скідаць з дарогі ўсё тое, што замінае народу будаваць новую сонечную будучыню, прывозіў глыбокае разуменне свае кроўнай еднасці з народам і жаданне яшчэ больш актыўна дпамагаць нашай партыі ў яе велічных справах і клопатах.

Мне часта прыгадваецца, як прыязджаў са сваёй чарговай паездкі ў адзін з буйнейшых прамысловых цэнтраў Беларусі адзін са старэйшых нашых беларускіх працавікаў Тарас Хадкевіч. Ён тады пісаў свой раман «Песня Дзвіны» — кнігу пра будаўнікоў полацкага нафтагіганта. Цяпер гэтая кніга выйшла ў свет, выйшла на вялікую арэну — да ўсесаюзнага чытача на рускай мове — і заваявала прызнанне шматлікіх чытачоў. А тады яна толькі што стваралася, і праца ішла нялёгка, і калі ўжо нешта зусім «стапарылася», Тарас Хадкевіч казаў: «Трэба, браце, на Дзвіну ехаць, паслухаць яе песні...»

І ён ехаў туды, на бераг Дзвіны, і хадзіў па новых вуліцах новага горада, і хадзіў па цэхах камбіната, і размаўляў з рабочымі, і слухаў, як гудзе ў трубах беларускі бензін, як чочкае па транспарцёрах каларовае зерне беларускага поліэтылену, як з каўшоў экскаватараў, што рыюць катлаваны пад новыя высотныя гмахі, струменіць глыбінны вільготны жвір, да якога ніколі не дакраналася чалавечая рука, слухаў, як бруцця вада на перакатах, як звяняць пад ветрам жыты на палатках, што амаль ушчыльную падыходзілі да гарадскіх вуліц...

Слухаў...

І потым прыязджаў дамоў, і за пісьменніцкім сталом, у пісьменніцкім сэрцы гучалі, плылі старыя і новыя песні Дзвіны, і заставаліся ў мастацкіх вобразах, якія жывуць зараз і якія будуць жыць доўга.

У кожнага з нас ёсць такая мясціна, дзе гэтыя песні, Песні Жыцця — вельмі абвострана адчувае сэрца, дзе аніякі пошум не прыціміць іх, не згасіць, дзе зрок абвострана і бачыць далёка. І справа не ў тым, якія пучывіны вядуць да гэтых мясцін — шырокія ці вузенькія. Галоўнае і самае важнае тут адно: жыццё чалавека працы, са сваімі радасцямі і засмучэннямі, поспехамі і няўдачамі, пошукамі і знаходкамі — шырокая дарога для пісьменніцкай творчасці. Гэта тая невывярная крыніца, далучэнне да якой жывіць талент любога пісьменніка, паэта і празаіка, драматурга і крытыка, які спрабуе аналізаваць здабыткі літаратуры на гэтым шляху.

Наўрад ці знойдзецца пісьменнік, які возьме на сябе смеласць сказаць, што ім спасцігнута ўся перспектыва гэтай даро-

гі, што вывучаны далёкі і блізкі профіль яе, што ён можа вытлумачыць і па-майстэрску, мастацкім словам паказаць літаральна ўсе складанасці руху на ёй.

Адно можна сцвярджаць з усёй перакананасцю: у паказе працы, як жыццёвай неабходнасці, як умовы станаўлення чалавечай асобы, як умовы асабістага і поспеху, і шчасця, знаходзіць канкрэтнае ўвасабленне камуністычнага ідэала кожнага літаратара. І калі ты, як аўтар будучай кнігі, блага ведаеш, пра што думае гэты твой герой, не разумееш і не ведаеш справу, якой ён заняты, не ведаеш, як ставіцца да жыцця, што лічыць сваім асабістым шчасцем, што робіць, каб гэтае шчасце трывала ўваходзіла да яго ў хату і ў хату сяброў па працы, чым ён гатовы ахвяраваць у імя гэтага шчасця —

ламетраў здзіўлення, пачцівасці і гонару за тую цуды, што стварыў на зямлі савенкі чалавек.

З далёкіх тых вандровак, берагоў Амура і Ангары, я па-новаму ўбачыў сваю Дзвіну, яшчэ мацней палюбіў свой горад, дзе нарадзіўся і вырас, яшчэ мацней здзіўляўся, калі прыязджаў туды. Жыццё маёй роднай Дзвіны аказалася не бяднейшае за тую легенду, што я чуў на Байкале і Ангары, і ява, наша сучаснае жыццё, было прыгожае і ўражвала глыбей і мацней, чым тое аранжавае палыме пад клёнамі маленства. Па-над дзвінскімі ўзваламі ўночы свяцілі агні нафтабуда, на лясных нетрах, на былых партызанскіх сцежках, якія прайшоў і сам, асеў чорны асфальт новых дарог новага горада беларускіх хі-

Алесь САВІЦКІ

ЧАЛАВЕК ПРАЦАЙ СЛАВІЦА

тэма працы нічым не ўпрыгожыць тваё творчае «стыло».

І яшчэ адно бяспрэчна: да гэтай тэмы, як і ўвогуле да любой іншай, кожны ідзе сваёй дарогаю, асабістай, яму толькі і вядомай. Здарэецца, на гэтую дарогу выведзіць нас пучывічка на пачатку зусім маленькай, быццам і непрыкметная, але, калі разабрацца, дык у ёй ёсць рысы дарогі сталой, трывалай, грунтоўнай.

Я, напрыклад, і да гэтага часу памятаю, як раскаваў мяне ў маленстве бацька пра стары Пуцілаўскі завод у старым Піцеры, на якім ён нейкі час працаваў у свае маладыя гады. Раскаваў пра вагранкі, вялізныя цэхі, пра тое, як быў вучнем каваля, пра тое, які строгі і разумны быў у яго майстар. Тыя цікавыя расказы пра завод я вельмі яскрава прыгадаў, калі давялося хадзіць па цэхах гэтага завода. З групай беларускіх пісьменнікаў — удзельнікаў Коласаўскіх дзён у Ленінградзе — мы былі на гэтым заводзе. Я ўпершыню пераступіў заводскую прахадню, але мне здавалася, што я ўжо тут быў, што бачыў і гэтыя старыя таполі на заводскім двары, і цагляную кладку сцен, і высокія дахі цэхаў.

Аграмада-завод, славыты сваімі і рэвалюцыйнымі, і працоўнымі традыцыямі, вельмі ўразіў мяне. На заводскім двары гучала беларуская мова, прадаваліся беларускія кніжкі, і мы сустракалі сваіх землякоў і ў цэхах, і ў кабінетах інжынерскіх.

І там, на заводзе, заводзе вялізным, з абсталяваннем найноўшым, я прыгадаў завод зусім маленькі, што быў на беразе Палаты, у Полацку, непадалёк ад матчынай хаты. Увечары, калі клалася на зямлю ноч, над заводам за рэчкаю трымцела аранжавае сонца — пракавалі ліцейкі. І гэтыя аранжавыя водбліскі за чорнымі клёнамі здаваліся печым казаным, зманлівым, дзівосным водбліскам невядомага жыцця. У гэтым жыцці было шмат ад бацькавых апавяданняў пра заводскае жыццё, пра рабочых людзей, пра іх працу, пра вернасць рабочаму слову.

Пасля вайны, у сваіх вандровках па краіне, я зразумеў і ўбачыў сутнасць таго, што гэтак захапіла ў маленстве. Я бачыў вялікія заводы, вялікія будоўлі, зразумеў і ўбачыў сутнасць таго, пра што ў свой час чытаў у школьных падручніках па геаграфіі — наша краіна лягла з Захаду на Усход амаль на дзесяць тысяч кіламетраў. Гэта былі дзесяць тысяч кі-

мікаў, у шырокай плыні ракі адлюстроўваліся шырокія вокны завода шкло-валакна. Я прайшоў туды, доўга хадзіў па заводскіх цэхах, глядзеў, слухаў, сядзеў на камсамольскіх сходах, і сэрца пісьменніка засталася там, у тых прасторных цэхах, дзе гудуць электрапечы, дзе мілагучна, як цымбалы, шчоўкаюць дазатары, адпраўляючы на плаўку маленькія шарыкі са шкла.

Калі я ўпершыню ўвайшоў у сталёных Мініскага аўтамабільнага завода, у душы шмат ажыло з таго, што давялося перажыць, калі бачыў Бранкую гідраэлектрастанцыю, калі слухаў гуд электрапечы на заводзе шкловалакна. Знаёмства са славытым сталеварам, Героем Сацыялістычнай Працы Дамітрыем Іванавічам Барашкіным, вывучэнне матэрыялу, які быў пакладзены потым у дакументальную аповесць пра гэтага чалавека, адкрыла мне шмат новага, няўведанага раней, па-новаму раскрыла героіку працоўных спраў нашых людзей.

«Сталь — агнём плавіцца, а чалавек — працай славіцца».

Гэтае выслоўе, дакладней другую яго частку, я ведаў даўно. Ведаў і змест сцвярджэння першай часткі прымаўкі — «Метал плавіць агонь». Але па-новаму і сінтэзаваны сэнс гэтага выслоўя — агонь чалавечай душы працу робіць металам, металам нязгасным і непататым часу — я пачуў з вуснаў славытага сталевара.

Мы сустракаліся з ім шмат разоў. Сустракаліся на працы, у цэху, дзе ён варыў вогненны метал, метал будучых машын, сустракаліся дома, у яго ўтульнай кватэры, абстаўленай без прэтэнзій, сціпла і неяк па-асабліваму мудра, з той ашчаднай гаспадарліваасцю, якая заўсёды вызначае чалавека чулага, мудрага і сардэчнага.

У мастацкім творы нешта можна дамысліць, можна намаляваць партрэт сінтэзаваны, можна прыдумаць, зрэшты, нейкія абставіны, якія патрэбны, каб паўней раскрыць вобраз. У дакументальнай аповесці нічога ж не дамысліш: пра сінія вочы не напішаш, што яны чорныя, калі ішоў герой аповесці на працу ў дождж, дык не напішаш, што сваяцкі сонца, калі падручны сталевара зазлаваў, дык не напішаш, што ён смяюся ад радасці...

Дамысловаць нешта, упрыгожваць, прыдумваць нейкія сітуацыі патрэбы не было. Жыццё гэтага рабочага чалавека, праца яго і яго сяброў была дужа ж багатая на калізіі тамыя незвычайныя.

Адночы мы ішлі на завод. Быў цёплы сонечны ранак, і на шырокай плошчы, непадалёк ад заводскай прахадной, стаяла чарада новенькіх самазвалаў, якія толькі што выйшлі з брамы завода. Сіняя фарба, на якую яшчэ не паспеў асесці пыл дарог, зіхатліва зяляла на сонцы. Барашкін на момант спыніў хаду і ўлюбёна зірнуў на новыя машыны, потым, быццам разважаючы сам-насам, прамовіў:

— Калі чалавек ведае, што хоча зрабіць сёння, заўтра, паслязаўтра, што хоча зрабіць увогуле, чаго хоча дамагчыся ў сваім жыцці — у яго рукаў увесць свет. І справу ён сваю ўславіць.

У яго былі цвёрдыя і грунтоўныя падставы на гэтае сцвярджэнне. І гэтая цвёрдасць і грунтоўнасць адразу ж пераконвалі, не пакідалі аніякіх сумненняў у правільнасці таго, пра што чалавек гаворыць, пераконвалі і вераю і праўдаю.

У свой час славыты сталевар быў у Англіі. Там у яго часта пыталіся:

— У вас Залатая Зорка Героя. Хто вам яе даў?

Барашкін адказваў каратка, разумеючы, што нават безліч перакладчыкаў і самых дакладных перакладаў, нават самыя шырокія і грунтоўныя тлумачэнні мала ў чым перакануюць яго слухачоў:

— Праца.

Ветліва ўсміхаючыся, пыталіся з англійскай пачцівасцю і стрыманасцю:

— Мы ведаем, вас двойчы выбралі ў парламент. Якія заслугі забяспечылі вам гэтае выбранне?

Ён адказваў гэтак жа каратка:

— Праца!

За гэтымі словамі стаяла ўсё яго свядомае жыццё, пачынаючы ад будаўнічай кельмы ў даваенным Віцебску, да пульты сучаснай электрапечы. Гэтае жыццё ён адстойваў з кулямётам у руках, за яго праліў кроў у жорсткіх бойках з фашысцкімі захопнікамі, у гэтае жыццё ён верыў і ў імя яго жыўе.

На сваім родным заводзе ён вырас у сапраўднага майстра, і слава аб ім пайшла па ўсёй краіне. Шмат чаго мянялася ў яго жыцці — рос завод, даводзілася асвойваць новыя педы, вучыцца і вучыць маладых. Раслі дзеці, якія па бацькоўскай спыжыні таксама пайшлі на завод. Адно толькі засталася ў яго жыцці нязменным і ранейшым — гэта павага і любоў да сваёй працы, да свайго завода, які веў яго на шырокую дарогу жыцця і якому яго асабістае жыццё прысвечана.

Зазірні зараз у любы куток нашай беларускай зямлі і ты знойдзеш там гэтых людзей, якія суадносяць сваё асабістае жыццё з жыццём краіны і справамі сваімі, працяю памянжаюць багацце сваёй Бацькаўшчыны. Наш савецкі лад жыцця выхаваў гэткага чалавека — працаўніка, гаспадара свайго лёсу, чалавека з новым адчуваннем свае сілы, сваіх абавязкаў на зямлі, чалавека высокай маральнай чысціні, гатовага на подзвігі, на ахвяры ў імя высякароднай мэты, у імя шчасця свае роднае зямлі. І гэта не высокае маралізаваанне, не прыгожыя словы, а наш побыт, нашы справы, наша рэчаіснасць, наша жыццё.

Вывучаць і адлюстроўваць гэтае жыццё ў сваіх творах — абавязак для пісьменніка і ганарова, і высокі. Спраба спасцігнуць усю глыбіню таго, што стаіць за разуменнем «рабочы чалавек», «рабочая тэма», «тэма працы» заўсёды ўзбагачае. Кожны раз, калі быўшэ на заводзе, у рабочым калектыве знаходзіш нешта новае, адметнае, тое, што потым дапамагае ў працы над творам, які гэтаму канкрэтнаму заводу ці калектыву і не адрасаваны: пашыраецца даягляд, глыбей суадносіцца асабістае і грамадскае ў лёсе герояў таго твора, над якім зараз працуеш. Менавіта таму, магчыма, прынятае рабочая тэма з сілаю неадольнай і неаслабнай.

Наша пісьменніцкае вока і сэрца, як і сэрца кожнага сумленнага чалавека, радуе, што наняцце чалавек працы, наняцце савецкі рабочы, увогуле наняцце савецкі працоўны чалавек стала ўжо на ўсіх кантынентах сінонімам наняцця шчырасці, мужнасці, высякародства, маральнай прыгажосці і бязмежнай адданасці справе рабочага класа. Такія словы, як Брацк, Луінік, БАМ, Пяцігодка зрабіліся ўжо словамі інтэрнацыянальнымі, іх разумеюць з такой жа яскасцю, як разумеюць у кожным кутку зямлі словы Ленін і Масква.

Антон БЯЛЕВІЧ

СЭРЦА НАСЦЕЖ

І цяпер забыцца немагчыма,
Як спявала матухна мая:
«Дагарай, згарай мая лучына,
Дагару з табою я».

Пела маці. Песня пранікала
У душу гаручаю слязой.
Цяжкая нядоля дагарала
Сумнаю лучынаю сухой.

Перад новай сілай на калені
Сталі хмары цёмныя тады,
Калі нашы душы апраменіў,
Азарыў Кастрычнік малады.

А ўжо Новы год на санях ехаў.
Палазы звінелі. Пёк мароз.
Радасць звонкую, нібыта рэха,
У хаціну Новы год прывёз;

Маладым даў паліто і боты,
А старым валёнкі, кажухі;
Задумы спрадвечную галоту,
Выгнаў смутак шэры з-пад
страхі;

Падкаваў, як шынамі палоззі,
Мужнасцю і шчасцем новы лёс.
Ён ідзе па сонечнай дарозе,
Ён да сонца яснага падрос.

А вышэй, вышэй ён з кожным
годам,
А няма ж мякы яму нідзе...
Новы год з Радзімаю, з народам
Па дарозе Ленінскай ідзе.

І вядзе, вядзе дарога ў песні
Салаўіных вербаў і бяроз.
Песням у душы маёй не цесна,
Не заснуць ні ў спёку, ні ў мароз.

Песнямі паклічу, пагукаю
Сонейка і радасць у паход.
Сэрца шчыра насцеж расчыняю
Для цябе, шанюны Новы год.

Іван НАВУМЕНКА:

«ХАЦЕЛАСЯ Б ПАСПРАБАВАЦЬ СЯБЕ ў НОВЫХ ЖАНРАХ...»

У мінулым годзе надрукавана дзве мае аповесці — «Замяць жаўталіся» і «Апошняя восень». Спадзяюся, што ў новым, 1977 годзе ўбачыць свет твор, над

якім даўно працую — «Карэльскі перашыек». Хутэй за ўсё гэта будзе аповесць.

Хацелася б паспрабаваць сябе ў новых жанрах, напрыклад, у драматургіі.

Паглядзім, што з гэтага атрымаецца.

Шмат часу адймае праца ў Інстытуце літаратуры. Там таксама ёсць цікавыя тэмы і праблемы. Але гэта ўжо, як кажуць, з другой галіны.

Генадзь БУРАЎКІН:

«ГОД БЫЎ ШЧОДРЫ НА ДАРОГІ І СУСТРЭЧЫ»

Год 1976-ы быў для мяне шчодры на дарогі і сустрэчы. Вяскою мне папчасціла пабываць у Сібіры, на трасе будаўніцтва слаўтай і сапраўды грандыёзнай Байкала-Амурскай магістралі. Потым з групай удзельнікаў Дзён літаратуры і мастацтва Украіны ездзіў я свабодна міраю Віцебшчынай. А восенню срабрысты лайнер перанёс мяне праз акіяны, у Нью-Йорк, дзе амаль тры месяцы ў складзе дэлегацыі БССР я прымаў удзел у рабоце XXXI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН... А яшчэ ж была паездка ў Маскву на VI Усесяюзны з'езд пісьменнікаў. А яшчэ ж было крымскае лета і тры дні яго, цалкам праведзеныя з незабыўным Іванам Паўлавічам Мележам...

На БАМе ўразіла маштабнасць — і прастораў, і планаў, і чалавечых характараў. Усё там было незвычайным і незабыўным: лесатундра, алені, магутная сучасная тэхніка, цішыня, маладыя хлопцы і дзяўчаты, якія хораша сябе адчуваюць і ў кабіне крана і самазвала, і ў клубе на дыскусіі па сённяшняй паэзіі. Думаю, што мы яшчэ толкам і не ведаем бамаўцаў — сціплых і, можа, нават залішне звычайных на выгляд і

глыбокіх і сваім энтузіязмам, і дзелавітасцю, трохі непрывычнай для нас, людзей іншага пакалення. Таму паспешныя, бяздумныя песенныя і іншыя «воджукі» на іх працу ўспрымаліся там як проста несур'езныя і непатрэбныя. Ва ўсякім разе, над многімі з іх бамаўцаў адкрыта пакеплівалі.

У Злучаных Штатах Амерыкі таксама было шмат незвычайнага і непрывычнага, але ўжо іншага парадку. Блізкае, «бытавое» сутыкненне з чужым светам, чужымі паводзімі і законамі абвастрала многія «хатнія» пачуцці, і перш за ўсё — адчуванне духоўнай аднасіці нашых людзей, іх прагі да чалавечых і чалавечных узасмадачненняў. На фоне матэрыяльнага багацця яшчэ больш відэачным робяцца калецтва і ўбоства душ, ваяўнічы індывідуалізм і сацыяльнае раўнадушша многіх у так званым «свабодным свеце».

Яшчэ дакладна не ведаю, як, якім чынам і калі, але ўбачанае на далёкіх і блізкіх дарогах абавязкова ляжа на паперу, бо яно прымушала думаць, хвалявацца, радавацца і абуралася.

Год 1976-ы быў для мяне неблагім і на літаратурныя набаткі: часопіс «По-

лымя» надрукаваў дзве вялікія нізкі вершаў з новай кнігі «Варта вернасці», у выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшаў томік выбранага «Вершы пяці кніг». Для мяне, з маёй марудлівасцю ў параўнанні з іншымі, больш пладавітымі і актыўнымі равеснікамі, гэта някедска.

Што планую на новы, 1977 год?

Хочацца скончыць і прапанаваць у друк кнігу «Варта вернасці», многія старонкі якой здаюцца мне важнымі і новымі для мяне. Збіраюся завяршыць да 60-годдзя Кастрычніка невялікую лірыка-публіцыстычную паэму «Ленін думае пра Беларусь», якая даўно ў ва мне жыць і якой я нават трохі «баюся», бо надта ж адказная і высокая тэма...

І будзе яшчэ праца галоўнага рэдактара «Малалосці», грамадскае праца, якая забірае большую частку сутак, якая надзвычайна ўзбагачае як чалавека і літаратара, але пакідае, на жаль, залішне мала часу для засяроджанага роздуму сам-насам з вершамі...

Ніл ГІЛЕВІЧ:

ПАПРАЦАВАЦЬ БЫ НАД ЗАДУМАНЫМ...

Зборнік васьмірадкавых мініячур «Актавы», манаграфія «Паэтыка беларускіх загадак», фальклорны том «Лірычныя песні», анталогія славенскай паэзіі «Малі мая, Славенія» — усё гэтыя кнігі чытач атрымаў у 1976 годзе, але ўсё гэта, зразумела, плён працы гадоў ранейшых. Можна сказаць — ураджай, які звычайна прыходзіць да аўтара як радасць, як свята. Гэта і ёсць мае святочныя даты ў календары мінулага года.

А чым адметны мой 1976 год? Ён быў такі ж напружаны, як і папярэдні. Розніца, можа, толькі ў тым, што ў гэтым годзе далацца як ніколі многа сілы і часу аддаць справам літаратурна-грамадскім. Маю на ўвазе ўдзел у рабоце пісьменніцкіх з'ездаў — VII рэспубліканскага і VI усесяюзнага, у Днях украінскай лі-

таратуры і мастацтва ў Беларусі, у двухбаковай савецка-балгарскай канферэнцыі перакладчыкаў у Сафіі, у вечарах беларускай паэзіі ў Балгарыі і балгарскай паэзіі ў Беларусі. Асабліва задавалены ўдзелам у Рэспубліканскім семінары па сельскай гаспадарцы ў Брэсцкай вобласці — гэта незабыўная паездка намнога пашырыла і паглыбіла мае ўяўленні аб маштабах і характары развіцця сельскай гаспадаркі і беларускай вёскі на сучасным этапе. Апрача таго, удзельнічаў у літаратурных вечарах на Магілёўшчыне, што праводзіліся пасустрэч XXV з'езду партыі, у Свяце паэзіі памяці А. Гаўрылака, якое праходзіла па Брэстчыне і Валыншчыне, у многіх іншых літаратурных сустрэчах і вечарах у Мінску.

Калі прыкінуць, што ўсё гэта — на працягу аднаго года, ды дадаць пастаянную педагагічную і навуковую па-

грузку ва ўніверсітэце, дык міжволі ўзнікне пытанне: ці засталася ж хоць трохі часу для працы за пісьмовым сталом? Малавата, вядома. Ва ўсякім разе — менш, чым хацелася б. Паспеў скончыць і перадаць БДУ імя У. І. Леніна кнігу аб сучаснай балгарскай паэзіі «Верная вялікім заветам» — яна выйшла ў новым, 1977 годзе. Працягваў працаваць над своеасаблівай анталогіяй балгарскай паэзіі «Сто гадоў, сто паэтаў, сто песень», прысвечанай 100-годдзю вызвалення Балгарыі з асманскага ярма. — Кніга запланавана выдавецтвам «Мастацкая літаратура» на 1978 год. Склаў, адрэдагаваў і перадаў гэтай жа выдавецтву зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў «У гэта веру». А з паэтычнай музай сустракаўся, на жаль, мала. Восем чаму вельмі хачу спадзявацца, што ў новым годзе мне ўдасца многа і ўсмак папрацаваць над задумай, якая хвалюе даўно і да якой дагэтуль прыступаў толькі зрэдку і прыхапкам.

Уладзімір КАРПАЎ:

З гадамі час як бы набывае імклі-
васць. Тым больш, калі краіна відавочна
багацее, а сам ты заняты дарагой табе
справай. Праўда, у семдзесят шостым
першы раз у жыцці я адпачываў. Цэлы
месяц! Але ўсё роўна пражыты год уяў-
ляецца мне годам суцэльнай працы. І гэ-
та, мусіць, таму, што гадзіны працы бы-
лі найшчаслівейшымі.

У мяне ў гэтым годзе выйшла дзве
кнігі: у «Мастацкай літаратуры» — збор-
нік навел і ўспамінаў «Прызнанне ў ня-
навісці і любові» і ў «Советском писате-
ле» — раманы «Нямігі крывавыя бера-
гі» і «За годам год». Падрыхтавана для

Што можна сказаць пра яе? Пакуль
што адно: яна будзе таксама пра горад
і рабочы клас. Не, гэта не будзе кніга на
вытворчую тэму. Яна вырысоўваецца
крыху іншай. Памятаючы пра ленінскую
ісціну: нельга зразумець чалавека, не
разумеючы яго справы, — я хачу рас-
казаць пра місію рабочага чалавека ў

ЖЫВОЕ СЯЧЭННЕ

перавідання таксама другая частка тэт-
ралогіі.

Не ведаю, як хто, а я працую над тво-
рам, пакуль яго не падпішуць у друк.
Асабліва, калі справа тычыць перавы-
дання. Адчуваючы — задума не зусім
даходзіць да чытача, нанова расстаў-
ляю нават акцэнт. Цяпер, напрыклад,
больш выразна стала відаць, што тэтра-
логія — гэта твор пра няспынасць, вя-
лікасць і самаачышчэнне жыцця, рас-
каз пра тое, што змена пакаленняў —
працэс складаны, але натуральны.

Хочацца верыць: работа над папярэд-
німі творамі ўзбагаціла мяне вопытам,
падвела да Галоўнай кнігі, якую я вы-
ношваю цяпер і матэрыял для якой адбі-
раю.

нашым жыцці. Каб вызначыць напор
і моц ракі, звычайна вызначаюць яе жы-
вое сячэнне. Вось рабочы клас і ўяўляец-
ца мне гэтым пругкім стрыжнем, калі,
выпрамляючы плынь, няспынна і нястом-
на нясе воды жыцця...

У кнізе «Прызнанне ў нянавісці і люб-
ві» я прасачыў лёс многіх мінчан у вай-
не. Але, як аказалася, многія і прытым
надзвычай важныя, характэрныя дарогі
іх асталіся па-за маёй увагаю. Памяць,
праўда таго часу, даставернасць самой
намалёванай карціны, нарэшце, прыму-
шаюць мяне напісаць яшчэ некалькі апа-
вяданняў. Дый хочацца спадзявацца,
што яны ў нейкіх адносінах памогуць
глыбей зразумець падзеі, працэсы, лю-
дзей і сённяшняга дня.

Янка СІПАКОЎ:

гія і важкія каласы, паліўныя лугі, жы-
вёлагадоўчыя фермы-фабрыкі, новыя
калгасныя вёскі — усё гэта не магло не
хваліцца тады, хвалюе і сёння.

А зараз пра сваё, асабістае. Летась
выйшла з друку мая кніга прозы «Кры-
ло цішыні», якая мае падзаглавак «Кні-
га вёскі» і цалкам прысвечана хлебара-
бу, хлебасею, працаўніку. Яе героі —
такія звычайныя і адначасова такія важ-
ныя людзі, з маленькіх поспехаў якіх і
складаюцца потым вялікія поспехі на-
шай дзяржавы.

Рыхтаваў да друку новую кнігу паэ-
зіі «У поўдзень, да вадзі», якая неўза-
баве павінна выйсці, працаваў над аў-

Год, якім усё мы пакуль што жывём,
год, ад якога не паспелі яшчэ аддаліцца,
некк няёмка і нязвычайна называць у гэ-
тыя навагоднія дні мінулым. Ён яшчэ з
намі, ён жыве ў нашай памяці, такі зна-
ёмы і абжыты, што мы доўга яшчэ буд-
зем памыляцца і замест 1977 года бу-
дзем падпісваць 1976.

Але ўсё ж — год пражыты, год — мі-
нулы. Якім ён быў для мяне?

Напачатку — пра дарогі. Мой мінулы
год быў неразрыўна багацейшы на іх,
чым папярэднія.

З ПАДЗЕЙ І ДАРОГ

З падзей і дарог, якія запомніліся на-
заўсёды.

Два пісьменніцкія форумы — наш
з'езд, з'езд беларускіх савецкіх пісьмен-
нікаў і з'езд пісьменнікаў Савецкага Саю-
за ў Маскве, у Вялікім Крамлёўскім
палацы, у вірлівых і гаманкіх кулуарах
якога можна было пачуць усё мовы ўсіх
народаў, якія насяляюць нашу неабсяж-
ную Радзіму.

Вялікае свята паэзіі на Гродзеншчыне,
на якое сабраў і нас, паэтаў, і чытачоў
стогадовы юбілей выдатнай паэтэсы-рэ-
валюцыянеркі Цёткі. Дасюль радасна
помніцца вялікі луг каля Новага Двара,
а на ім густы кветнік народу — у некалькі
тысяч чалавек! — што, не зважаючы
на праліўны дождж, уважліва слухаюць
выступленні паэтаў.

І яшчэ запомніцца назаўсёды рэспуб-
ліканскі семінар па сельскай гаспадар-
цы ў Брэсцкай вобласці, дзе разам з
партийнымі і дзяржаўнымі кіраўнікамі
рэспублікі прымала ўдзел і група пісь-
меннікаў. Летнія дарогі Брэстчыны, ура-
джайныя палі на нядаўніх балотах, ту-

тарызацыяй перакладаў на рускую мо-
ву маіх апавесцей.

Апрача таго, увесць год са мною была
выдатная паэзія Уолта Уйтмена. Гэтая
вялікая і, як само жыццё, вуглаватая
глыба, з якой вырасла столькі выдатных
паэтаў на Зямлі, даўно хвалілася мяне,
але ўсё некалькі бракавала часу, каб узяць
за яе пераклады. Зараз асяржожна
перакладаю на беларускую мову гэты
глыбінны — васьць дзе шматмернасць! —
рокат жыцця.

Чалавечы сустрэчны, калі ты
праходзішчы,
захочаш загаварыць са мною,
то чаму б
табе і не загаварыць са мною?
Чаму б і мне не пачаць размовы
з табой?

Вось яна, тая шматмернасць і тая
формула зносін між людзьмі!

Пад новымі творамі амаль не праца-
ваў. Задум было многа, але год праі-
шоў, а задумы так і засталіся задума-
мі. Спадзяюся, паправіць хоць што-коль-
век у новым годзе.

Васіль ВІТКА:

МАСКІ

I.
За характар прынцыповы
У пашане ён.
Спаць залегчы быў гатовы,
Так гарнула ў сон —

Налучылася нагода,
Успрасіў народ:
— Трэба перад Новым годам
Нам правесці сход.

Слова мудрае нам скажаш,
Ну, а потым спі.
Да вясны сабе заляжаш,
Сёння — пацярпі:

Засталося ў лесе мала
Зналых пасялян.
Дарагі Міхал Міхалыч,
Ты ў нас — ветэран.

За турбацыю, за небыт
Ты ўжо, брат, даруй,
І па форме ўсёй, як трэба,
Намі пакіруй.

Дзень апошні ў гэтым годзе
З намі памадзей,
Каб і ў нас было на сходзе
Так, як у людзей.

II.
Чухае Мядзведзь за вухам,
Пачынае сход:
— От, скажу вам, заваруха,
Гэтулькі турбот,

А яшчэ і незадача,
Недаглядзік васьць —
Я сакратара не бачу...
Нехта крыкнуў: — Лось!

Лось стары сказаў: — Ласіха.
У нас яна адна.
Более сарамлівай, ціхай
Над яе няма...

Тут Ліса Лася ўначола:
— Гэта ж — сваяўство!
Я складу вам пратакола,
Скажаце ўсе — во!

Выскачыў Казёл, галёкнуй,
Стаўшы ў першы рад:
— У мяне непадалёку
Лепшы кандыдат,

А праўдзівей, кандыдатка,
Незвычайны дар.
А грызе, а піша гладка —
Во дзе сакратар!

А як знаецца на нотах,
Як яна пяе!
Кожны дзень добраахвотна
Слухаю яе.

Можна сам Мядзведзь засведчыць,
З ёй мы — не радня.
Далучы сваё славечка,
Браце-старшыня.

— Нежывога ты расчуліш,
Аж нагнаў слязу...
Ты каго нам прапануеш!
— Я ж сказаў — Казу.

— Падтрымаць Казу гатовы!
Можна, ёсць адвод!
Паспускаў уніз галовы,
І ні слова — сход.

— Калі згодны — падымайце

Дружна капыты,
Капытоў не маеце,
Можна і хвасты.

Сціхніце, я сам маўчу,
Бачыце — лічу, лічу...
Усе аднагалосна — за,
Перамагла Каза!

І Каза з ухмылкай кволай
Свой займае стол,
Апусціўшы вочы долу,
Піша пратакол.

III.
— Ну, а хто ж... — акінуў зборню
Вокам старшыня, —
Нам даложыць па ўсёй форме
Распарадак дня,

А ці ёсць у нас дакладчык,
Як вядзецца скрозь!
І гукаў з трыбуны Зайчык:
— Я ўжо тут! Я — ёсць!

Выхаліў з-пад лапкі папкі,
Разгарнуў даклад.
Як рвануў — мільгаюць пяткі
На ўвесь кругагляд.

Гэтакі палёт фантазіі —
Рогам не дастаць,
Пагражае ў кожным сказе
Некага «таскаць».

Але стаў найбольш храбры
І хвастом затрос,
Як халіў за рогі кадры —
«Кадравы вяртос».

Разлажыў усіх на спісы
І пералічыў:
У адным асобна — пысы,
У другім — лычы.

Каму ў лес, каму — па дрывы,
Угару, наніз...
Каб ты, Зайчык, быў здаровы,
Каб ты, браце, скісі!

Доўга калупаў бы ў носе,
Каб не слухачы:
— Заяц, годзе, Заяц досыць —
Сціхні, памаўчы!

І такі падняўся лямант
Аж з усіх радоў:
— Кончыўся даўно рэгламент,
Касавоні, до!

— Вы дакладчыка не лайце, —
Кажэ старшыня, —
Просіць нас таварыш Заяцаў
Даць яшчэ паўдня.

А на сонца паглядзеўшы,
Так зазначыў сам:
— Не паспаўшы, не пачеўшы,
Цяжка будзе нам.

Да таго ж і часу вобмаль,
Нават у абрэз.
...Заяц павярнуў аглоблі
І з трыбуны злез.

IV.
— Дык якія прапазіцыі
Мае хто дадаць!
Нехта крыкнуў: — Пагадзіцца!
Хтось дадаў: — Паспаць!

Старшыня паспаць бы рады,
Выткнуўся Яноц:
— Не дазнаўся я з даклада —
Калі ж Новы год!

Старшыня скрывіўся: — Дзіўна,
Ты ж у лесе рос.
Роўна цераз паўгадзіны
Прыйдзе Дзед Мароз.

— Цераз колькі, цераз колькі! —
Аж зароў Бабёр. —
Застанемся мы без ёлкі —
Я згубіў тапор...

Крот у лапы як заплешча:
— Чуеце! Ур-ра!
Можа, скончыцца нарэшце
Улада тапара!

Хіба вам глядзець не горка,
Як рыдае бор,
Калі цягнуць ёлку ў норку
Кожны ліс і тхор!

Дай абавязкова ёлку
Кожнай Мышцы, нават Воўку...

— Стойце, дайце мне славечка,
Дайце мне сказаць!
Ёлка — гэта не авечка,
Нават не каза.

Зразумеў даволі колкі,
Тонкі ваш намёк,
Але ж я ніводнай ёлкі
З лесу не звалю.

На мяне дарма памоўка... —
Ён сказаў і змоўк.
І шкада ўсім стала Воўка —
Горка плакаў Воўк.

V.

Ноч насоўвалася глуха,
Выплыў маладзік.
Чуйна натапырыў вуха,
Лыч наставіў Дзік:

— Я такой зімовай цішы
У лесе не люблю,
Ад марозу нават мышы
Лезуць у зямлю.

Спяць сабе або паціху
Лушчаць арахі...
Пачакайце, што за ліха,
Што там за «хі-хі»!

— Хі-хі, — сказала Мышка, —
І я прыйшла на сход.
Не сплю — чытаю кніжку
Якраз пра Новы год.

Вось дзе цуды і дзівосы,
Вось дзе весялосць:
Бураціна з доўгім носам
І Мядзведзь наш ёсць...

— Га, дык гэта ж... гэта ж — маскі! —
Выгукнуў Мядзведзь, —
З даўняй навагодняй казкі —
Нечага глядзець!

— Нечага! — сказала гасця. —
Гэта вы — дарма. —
І паклала ў кнігу хвосцік:
— Дагляджу сама.

Але кожны лез да Мышкі:
— Мой!
— А мой партрэт!
Мыш схавала кніжку нішкам.
— Што, сакрэт!
— Сакрэт.

Толькі ўсе сакрэты блізка,
Цуды, што ні крок...
— Дзе! — не вытывала Ліска.
— Тут, непадалёк.

Не за борам, не за морам,
Побач акурат
Казачная ёсць кантора:
«Маскі напракат».

І якую хто захоча —
Тую і бяры...
— А ці справімся да ночы!
Гэй! За мной, сябры! —

VI.

Як сігане Лісіца,
За ёю следам — Зай,
Давай усе прасіцца,
Хоць сход ты закрывай.
Сказаў лагодны Міша
З дакорам: — Ну, народ.
Яшчэ ж і час не выйшаў,
А ўвесь разбегае сход.

Услед самотна глянуў,
Не цямячы ў чым соль,
— Сабрацца на паляне
Роўна — у ноль-ноль!

Зірнуў на сакратарку
І так сказаў Казе:
— Пасада не па карку
І воз не па вазе.

Кіруюць хай другія,
Болей не магу —
Так мучыць настальгія
Па роднаму лагву.

Наверсе я прасіўся,
Не вызваляць — памру,
— Перадасі Ласіце!
— Сказалі, што Зубру.

Турбот залішне многа,
Не для мяне яны.
Кладуся ў лечбарлогу
Да будучай вясны.

VII.

А тым часам ля канторы
«Маскі напракат»
Не пазнаеш: хто — каторы,
Чысты маскарад!

З пашчы кракадзілавай
Выскаліўшы клык,
Зачараваны дзівамі,
Стаяў на ганку Дзік.

Кружылі ў пары згодна,
Нібы адна сям'я, —
Алень Высакародны
І Дзікая Свіня.

А што перад лустэркам —
Не павярнуць лыча!
Занятая прымеркай,
Хто рохкаў, хто мычаў.

Пантофлі бегемота
Казлу не па назе,
А вась катовы боты
Былі якраз Казе.

Спакойная за ножкі,
Уміг яна знайшла
Імпартныя рожкі
Для свайго Казла.

Адкуль і спрыт,
І імпат —
Ах, імпат,
Імпат,
Імпат!..

Але найбольшы клопат
Быў з маскаю слана:
Адны цягнулі хобат,
Другія — ўсю спаўна.

Фарсіў не па сезону
Посвісцел-русак
Пры барадзе бізона
І ў тыгравых вусах.

А Вожыкі заўзята
Прыкідвалі на трох
Даволі цяжкваты
Насарогаў рог.

Па сціпласці пасаду
Аблюбавіў Хамяк
І адпаведна заду
Дабраў пасёў сваяк.

Адна старая Выдра
Прыбралася Кунной.
І Воўк абнову выбраў,

Якой шукаў даўно.

Яна прыйшла бліжай
Да душы Воўку:
Берэт з чырвоным крыжам
І сумка на баку.

Шорты-безразмернікі
Ухапіў Барсук,
А Лісіца — пеўніка,
Перніка — япрук.

Пасля Ліса шукала,
Перапарола склад:
— Ці ёсць партрэт Шакала!
Ён — мой замежны брат.

Дзе бачна і дзе відна,
Каб крыўдзілі сястру —
Далі парык Яхідны
І торбу Кенгуру.

Важным элегантам
Пахаджаў Пацук
У бліскучай манты
Доктара навук.

Крот быў кандыдатам,
Але йшоў наніз,
Хоць капаў выдатна —
Вельмі слаба грыз.

Быў рады акулерам
Падслепаваты Крот...
— А вунь што за пачвара!
Насцеражыўся сход. —

З хваста, нібы Ласіха,
З рагоў — Зубру раўня...
І раптам: — Хопіць, ціха!
Я — ваш старшыня!

Я пакажу вам форму —
Забудзеце парток! —
Як грукнула платформай,
От гэта капыток!

Сам волат бурай масці
Стаяў — гарой гара:
Спадчыніца ў масцы
Была страшней Зубра...

VIII.

Яшчэ адна падзея
Успалашыла сход.
— Мае калегі, дзе я! —
З нары спытаўся Крот, —

У Афрыцы, ці ў Азіі —
І атарапеў:
— Што гэта за аказія,
Адкуль узяўся Леў!

Зірніце, што за грыва,
А як хрыбціну гне!
Вунь лыпнуў вокам крыва —
Дальбог жа, на мяне.

— Разводзіш тары-бары, —
Сказаў Янот стары, —
Здымі лепш акулары,
Або чысцей пратры.

Тут дадала і Выдра,
Сказала: — Галава,
Слухаць мне абрыдла —
Ну, дзе ты бачыў Льва!

— Я маю дома кніжку,
Там ён — цот у цот!
— Схлусіў са страху лішкы, —
Кальнуў Крата Янот.

— Ну і нагнаў ты жаху,
Дзе Леў! — спытаўся Дзік.
— Вунь, з папкаю пад пахай
Якраз на нас глядзіць.

Дзік галавой панік,
Прапала нават злосць:
Непадалёк на пні
Стаяў нязнаны госць.

Магутны, як у казцы,
Застылы на скаку.
— А можа, ён у масцы!
У львіным парыку!

Гадаць было запозна —
З нацятай цішыні
Пачуўся раптам грозны
Голас старшыні:

— Ты вельмі слаба петрыш,
Ты слаба сочыш, Дзік.
Да нас прыехаў з цэнтра,
З цырка прадстаўнік...

— Прабачце, не дабачыў, —
Спалохаўся япрук.
Не рохкае, а плача,
Выгнуўшыся ў крук:

— Яшчэ з часоў Мядзведзя
Такое — першыня.
Каб я ды не дагледзеў, —
Даруйце, старшыня...

Пагардліва зірнула
Зборня на Дзіка,
Але тут пачула
І прадстаўніка:

— Нармальна, мальна, мальна, —
Прамовіў ён і змоўк.
А Дзік пачуў: «пахвальна»,
І падступіў на крок.

А потым бліжай, бліжай
Стаў рыць наўкола пня.
Замарачыўся рыжы —
Ледзь галаву падняў:

— Дазвольце — перарыю
Я ўсю перыферыю.
Я рыць — тварыць прывык, —
Зірніце на мой клык!

Хваліцца не хачу,
Што ўсё мне па лмчу,
Але ж і мне, і Свінцы
Тут цесна, у правінцы...

І Леў Дзіка вітае,
Ажно чуваць здаля,
Што цвёрда абяцае
Нават медаля.

— Цыфу, гэтак агінацца! —
Не вытываў тут Воўк: —
Вы не пазналі Зайца! —
І — цап таго за бок. —

Ну, што — папаўся, шэры!
Кінь, болей не дурны...
Сцураўся Зай кар'еры
З той сумназ пары.

Ён знае абавязкі
І спраўна іх нясе,
Для лесу і для казкі
Працуе пакрысе.

IX.

Многа нарабілася
Падзей у тую ноч —
Траха не пераблісіла
Усе, хто быў ахвоч.

Ледзь не дайшло да згубы —
Так енчыў бор густы:
Даліся ў знакі зубы,
А болей — капаты.

Хто ныў, хто выў, хто плакаў,
Было і смехаты —
Глядзелі разяпакі
І рвалі жываты.

Хто ў куст зашмыўся сціхам,
А хто ў нару запоўз.
Траха знайшла Ласіха
Свой адарваны хвост.

А як далей там пойдзе,
Пасля такіх падзей!
Не так, як на тым сходзе,
А так, як у людзей.

Цяпер і ў лесе судзяць
Пасля прыгоды той:
Няхай заўсёды будзе
Кожны сам сабой.

І сёлета яго песні луналі над нашай краінай, гучалі ў розных кутках зямнога шара. Іх слухалі ў канцэртных залах і па радыё, іх спявалі ў святочныя дні і ў хвіліны інтымнага роздуму. Імя кампазітара і. Лучанка мае шырокую вядомасць. Карэспандэнт штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» наведаў Ігара Міхайлавіча і, павіншаваўшы яго з нараджэннем сына — Андрэйкі, папрасіў расказаць пра найбольш памятных уражанні года.

Ігар ЛУЧАНОК,

заслужаны дзеяч мастацтваў БССР:

«ТЫ ПАДЗЯЛЯЕШ ЛЁС СУЧАСНІКА...»

— Бам... Паездка на вялікую будоўлю і сустрэчы з яго героямі — вось самае яскравае ўражанне. — гаворыць Ігар Міхайлавіч. — Новыя сябры, блізкія і далёкія маршруты, дарога і спадарожнікі... Без гэтага мастаку наогул нельга жыць. Кампазітару тым больш. А песенніку асабліва. У Сібір мы разам з Генадзем Бураўкіным, Вольгай Шутавай, Віктарам Стральчанем і Валерыем Анісенкам везлі паэтычнае слова і мелодыю. Мне ўсхвалявала, што яшчэ ў самалёце мы вывучылі і сумесна спявалі маю «Залацінку» на словы Барыса Штурмава.

Паўтары тыдні на магістралі веку, запоўненыя цалкам творчымі гутаркамі, канцэртамі, паездкамі, праяццелі імгненна. Але колькі сяброў з'явілася ў нас за гэты кароткі час, якімі сапраўды каштоўнымі і незабыўнымі ўражаннямі напоўніліся нашы сэрцы! Як прыемна сёння ўспамінаць сустрэчы з будаўнікамі Беларускага ўдарнага атрада імя Героя Савецкага Саю-

за Мікалая Кедышкі, аленяводамі саўгаса «Малая Залацінка» і нават тое падарожжа ў Тынду, калі мы трапілі ў такую завіруху, што не маглі доўга зварухнуць з месца машыну. А пакуль стыхія не супакоілася, спявалі, чыталі вершы...

Спадзяюся, што тыя яркія ўражанні абавязкова адгукнуцца ў маіх новых песнях. Наогул, кожны, хто дакрануўся сэрцам да гэтай вялікай і маладой будоўлі, адчувае сябе, хоць і ў нейкай ступені, але — бамаўцам! Тут далучаецца да пазіі працы сённяшняга перадавога краю нашага стагоддзя.

Будоўля або служба на граніцы, студэнцкая аўдыторыя або геалагічная партыя, — кожнае месца работы накладвае на чалавека нейкі своеасаблівы адбітак. Мастак закліканы адчуваць і раскрываць такія, народжаныя часам, нюансы ў духоўным свеце чалавека, тады ён і падзяляе лёс сучасніка, гаворыць сваёй творчасцю пра надзею

нае. Мне цяжка ўказаць дакладна: маўляў, вось гэтая мелодыя або вось такая задума падказана мне сустрэчамі ў Брэсце або з Ільнаводамі на Магілёўшчыне, але з уражаннем чэрпаю матэрыял для песень, уражанні вядуць мяне да літаратурных першакрынніц...

Вастраў адчуў я асабліваць нашага часу і нашага сучасніка, апынуўшыся за акіянам. Разам з «Песнярамі» мне давалася сёлета не толькі ўдзельнічаць у канцэртах у розных гарадах і штатах, а і выконваць функцыі, якія выпадаюць амаль кожнаму савецкаму чалавеку за рубяжом: адказваць на сотні пытанняў амерыканцаў пра наш лад жыцця, пра культурную палітыку нашай краіны, пра росквіт нацыянальнага мастацтва. Такія прэс-канферэнцыі і імправізаваныя дыспуты ўзнікалі часта. І вось, каб пацвердзіць агульныя словы пра савецкі характар, я звяртаўся да маіх уражанняў ад сустрэч з бамаўцамі, з будаўнікамі Наваполацка, энергетыкамі і геологамі. Тлумачыць даводзілася часам і вельмі элементарныя ісціны. Амерыканцаў, напрыклад, здзівіў той факт, што «Песняры» маюць апаратуру, інструменты і касцюмы, набытыя для іх за дзяржаўны кошт!

А прымалі нашых спевакоў выдатна. Якія гарачыя апладысменты віталі песні Уладзіміра Мулявіна «Аве Марыя» на вершы М. Танка і «Александрына» на вершы П. Броўкі! Колькі нечаканага адкрывалі для сябе слухачы, калі гучалі «Рэчанька» «Ой, рана на Івана», «Касіў Ясь канюшыну»... Але лепш пра гэта расказаў кіраўнік «Песняроў» У. Мулявін.

Я ж дадам да сваіх уражанняў года яшчэ змястоўную і багатую на эмацыянальныя глыбіні кнігу вершаў Г. Бураўкіна. Гэта фантычна выбранае з

твораў майго сябра. Яна так і называецца «Вершы пяці кніг». Вершы наблізілі да мяне паэтычны вобраз сучасніка, з яго інтэнсіўным і інтэлектуальным і духоўным жыццём. Такія кнігі таксама робяцца тваімі сябрамі, спадарожнікамі, дарадцамі.

З маіх малодшых па ўзросту калег хачу назваць Віктара Войцка і Леаніда Захлеўнага. У 1976 годзе яны яскрава пацвердзілі права на свой голас у сучаснай беларускай музыцы.

Сам я цяпер глыбока вывучаю паэтычнае слова Янкі Купалы і Якуба Коласа. У вялікае канцэртнае жыццё пайшла сёлета мая песня «Мой родны кут» да радыёпастаноўкі «Новая зямля» паводле паэмы Якуба Коласа...

У свой час я напісаў кантату «Курган». І сёння, вярнуўшыся на Бацькаўшчыну, з вялікай асалодай пачынаю зноў працаваць над музычнай кампазіцыяй на вершы майго любімага песняра Янкі Купалы. І, мабыць, у хуткім часе ансамбль «Песняры» вынісе яе на прысуд слухача.

Пасля двухтыднёвых гастролляў у Злучаных Штатах Амерыкі вярнуўся вальна-інструментальны ансамбль «Песняры». Карэспандэнт штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» папрасіў мастацкага кіраўніка ансамбля заслужанага артыста мастацтваў БССР У. Мулявіна падзяліцца агульным уражаннем ад гэтай паездкі. Вось што ён сказаў:

Уладзімір МУЛЯВІН,

заслужаны артыст БССР:

«АД РОДНЫХ НІЎ— ЗА АКІЯН»

ансамбля Ігара Лучанка «Балада пра маці» на словы А. Куляшова, «Вераніка» на словы М. Багдановіча.

Амерыканская прэса з прыхільнасцю сачыла за выступленнямі нашага ансамбля. Яна аднадушна адзначала высокую музычна-вакальную культуру «Песняроў». Асабліва прыемна тое, што патрабавальная амерыканская музычная крытыка не здолела адшукаць для нас ніякай рубрыкі сярод модных на сённяшні дзень кірункаў заходняй эстраднай музыкі. Аднадушна карэнні нашага ансамбля крытыка ўбачыла ў беларускім музычным фальклоры. І гэтак прызнанне мае прыныповае значэнне. Мы самі адносім той вялікі поспех, які меў наш

ансамбль у Амерыцы, не столькі за кошт нашых асабістых заслуг, як выканаўцаў. Калі нашы песні знайшлі водгук у сэрцах амерыканскага слухача, гэта трэба аднесці, у першую чаргу, да млагучнасці і багацця беларускага музычнага фальклору, з глыбокіх крыніц якога мы чэрпаем сваё натхненне. Добрае творчае ўзаемадзеянне ў нас склалася з нашымі амерыканскімі партнёрамі на канцэртах — ансамблем «Нью Крысці Міністрэлс». Фірма грамзапісу «Каламбія Хаус» запісала тры песні на англійскай, рускай і беларускай мовах, якія мы праспявалі разам з амерыканскімі калегамі.

Калісьці музыкантаў нашай краіны надзвычай усхвалявала вестка аб тым,

што на амерыканскі кантынент завітала «Нацыяна» М. Ісакоўскага і М. Блантара. Усхвалявала, бо песня, якая гучыць пад чужым небам, выконвае і агітацыйную ролю. Яна абуджае цікавасць да зместу і пафасу тых эмоцый, што перададзены ў слове і мелодыі. Спадзяёмся, што нэўны след у музычна чухлых сэрцах нашых слухачоў у Злучаных Штатах Амерыкі пакіне і наша песня... Прынамсі, па тым, як людзі з розным колерам скуры падхоплівалі нашыя спевы, я маю права сказаць так. З намі быў Янка Купала. З намі было раха сасновых бароў і нарачанскай хвалі. З намі было водгулле змагання за свабоду і незалежнасць...

Цяпер, калі мы глядзім на карту ЗША, для нас такія словы, як Паўночная Караліна, Тэнесі, Місісіпі, — не геаграфічныя назвы, а зямля, дзе жывуць людзі, якія ўмеюць цаніць характэрнае народнай песні. Думаю, што тыя амерыканцы, якія захоўваюць запісы нашых песень, паглядзеўшы на карту СССР, пазнаюць на ёй абрысы Беларусі — краіны песень...

Адказная місія. Напружаная праца. Справаздачу аб ёй мы робім з пачуццём творчага задавальнення.

Між тым, і сёння з раніцы нас кліча рэпетыцыйная зала, перад намі разгорнуты ноты. Імя аўтара — знаёмое і роднае нам: Ігар Лучанок. «Песняры» рыхтуюць новую праграму.

Віктар ЯРАЦ

ЗІМОЎКА НА ЛОДАЧНАЙ СТАНЦЫІ

Сняцца лодкам,
перакуленым на беразе,
вёслы, што ныраюць паміж хваль,
рукі загарэлыя, што весела
сонца за сабой вядуць у даль.

Сніць рака, палоненая лёдам,
першы гром і гулкі крыгалом,
радасць пацяплелых цеплаходаў,
бакены нязманлівым святлом...

Паліць вартаўнік пад вечар печку.
Каля ног сабака — верны друг.

Удваіх яны вартуюць рэчку,
цішыню, і дым, і голы луг.

Пахне снегам, лёдам і дрывамі.
На агонь не жмурыць воч жывым,
Раніцой прысніцца ім, што самі
лодкамі пльвучць сярод вясны.

Над ракой,
над лодкамі на беразе
дагараюць зоркі-светлякі.
Снег ружовым зацвітае версам,
вербы, быццам вішні зацвілі...

Праблемы творчай моладзі — складаныя. Іх складанасць, думаецца, пачынаецца ўжо з таго, каго называюць у літаратуры і мастацтве маладым. Для сацыялагаў, якія даследуюць праблемы народанасельніцтва, прасцей: калі чалавеку менш як трыццаць гадоў, значыцца, ён ідзе па графе «малады». А ў літаратуры? У сорок гадоў пачыналі свой творчы шлях І. Крылоў, М. Кананіцкая, В. Дунін-Марцінкевіч. У пяцьдзесят адзін год першы свой зборнік выдаў Ф. Багушэвіч. Разам з тым гісторыя дае прыклады надзвычай ранніх дэбютаў: у шаснаццаць год з першым творам выступіў М. Багдановіч, у шаснаццаць таксама першы свой зборнік надрукаваў А. Куляшоў.

Л. Дайнеку, Хв. Чэрню, М. Маляўку, К. Камейшу, М. Дуксу, Р. Семашкевічу, В. Іпатавай — усім ім ужо за трыццаць. У большасці з іх выйшла па тры, а то і больш паэтычных кніжак. Вершы Р. Семашкевіча, В. Іпатавай выйшлі асобнымі кніжкамі на рускай мове ў Маскве. Пад трыццаць гадоў Ю. Голубу, А. Разанаву, Я. Янішчыц, якія таксама выдалі па дзве-тры паэтычныя кнігі.

А. Разанаву — аўтар трох паэтычных кніг. Яго ж аднагодкі — В. Ярац і Г. Пашкоў пакулі што толькі дэбютавалі першымі кнігамі, як і некалькі старэйшых за іх Ул. Някляеў і В. Гардзеі. Лёгася жа з Г. Пашковым і В. Гардзеём дэбютаваў першай кнігай і дваццацідзевяцігадовы П. Марціновіч. Дык сапраўды, хто ў паэзіі малады, хто стаў? Каму, уласна, павінен адрасавацца найвялікшы клопат, які зараз уся наша грамадскасць працягвае да маладых?

Зрэшты, я так сабе канчаткова і не магу адказаць на пытанне: дэбютуюць першым зборнікам у 30 год, паэт — малады ці не малады? Малады, відаць, умоўна, бо ўжо і пэўны жыццёвы, і пэўны літаратурны вопыт у яго ёсць. І яшчэ: на мой погляд, дэбют у 30 год мае свае асаблівасці. Можна пры гэтым шкадаваць, што ён — больш у нас правіла, чым выключэнне. У чым жа, аднак, яго асаблівасці?

Відаць, таму што кніжковыя дэбюты такіх дэбютантаў 1975—1976 гадоў, як Г. Пашкоў, В. Ярац, Ул. Някляеў, В. Гардзеі, у параўнанні з кніжковым дэбютам А. Разанова — запозненыя, самыя гэтыя дэбюты — ужо не проста заяўкі на талент, а нешта большае. Бо, калі хочаце, амаль у кожнай з іх высвечваецца ўжо асоба, пэўны лірычны характар, пэўная стыльвая манера. Вельмі радуе, што ўсё гэта ёсць у першым зборніку самага маладога з іх — П. Марціновіча. Менавіта перш за ўсё па-гэтаму ёсць усе падставы пра кнігі ўсіх гэтых пяці аўтараў гаварыць заадно.

Разам з тым, як нам здаецца, на пяці першых кнігах выбраных нам аўтараў найбольш ярка відны некаторыя асноўныя рысы сённяшняй маладой паэзіі — яе моцныя і слабыя бакі. Асноўнае, што П. Марціновіч, Г. Пашкоў, В. Ярац, Ул. Някляеў, В. Гардзеі сваімі першымі кніжкамі не толькі сцвердзілі сваю таленавітасць. І не таго, што пацвярджае іх таленавітасць, думаецца, трэба шукаць у творчасці такіх маладых. Трэба, на мой погляд, намагацца ўбачыць іх патэнцыяльныя мажлівасці, спрабаваць прадбачыць перспектывы развіцця, накіраванасць іх таленту, гатоўнасць адкрываць тыя ці іншыя бакі нашага жыцця, уздымаць тыя ці іншыя тэмы, вобразы, стылі. Іншымі словамі, задача крытыкі тут, па майму перакананню, зводзіцца наперш да выхавання самаўсведамлення таленту, самапазнавання, самаасэнсавання.

Увогуле адной са складаных праблем работы з моладдзю ёсць тое, што можна назваць атэстацыйным таленту. У нас, па сутнасці, традыцыйным да самага апошняга часу было прымаць маладога паэта ў Саюз пісьменнікаў пры найўнасці дзвюх кніжак. Пры гэтым меркавалася звычайна так: першая кніга — гэта заяўка на талент, другая — самазацвярджэнне паэта, пацвярджэнне, што першая кніжка — невыпадковая для яго рэч і г. д.

Вельмі прыемна, што такая практыка ў нас ужо жывае сябе: як аўтары толькі першых кніжак былі прыняты ў наш саюз у апошні час Г. Каржанеўскай, П. Марціновіч. Але, думаецца, каб рэальна, больш непасрэдна і канкрэтна ўплываць на маладых пісьменнікаў, нашай пісьменніцкай арганізацыі ў адпаведных выпадках не трэба нават чакаць і першую кніжку паэта. Бо ўбачыць, адчуць сапраўдную таленавітасць цалкам можна ўжо і па часопісных публікацыях.

Але вернемся да пяці вылучаных нам аўтараў. Думаю, што не толькі

чаць у паэта радкі пра «нізенькі вушак», які напамінае, калі ты адпраўляешся ў дарогу, «што прыгнуцца трэба і ў дзвярах пакланіцца роднаму парогу». Выразненнем народнай маралі стаў у паэта верш пра вушак. Адчуваеш жывое хваляванне паэта і з-за водмелей, што «ціснуць... як тромбы, далей ад берагоў ваду» (вершы «Сышла вясенняя паводка...»). Але ўсё ж замала ў маладога паэта вольных абагульненняў. Вершы яго завельмі апісальныя і даволі аднастайныя.

Ул. Някляеў — надварот: паэт вельмі шырокі ў тэмах, вобразах, рытмах, смела ідзе на эксперыменты, на якіх,

Алег ЛОЙКА

УВАХОДЗІНЫ

я адзін адразу ж заломіў іх імёны пасля першых публікацый: журналіста з Ганцавіч В. Гардзея — у газеце «Звязда», радыётэхніка Ул. Някляева — пасля публікацыі «Паэмы — веры» ў «Маладосці», яшчэ школьніка П. Марціновіча — па першых вершах у «Чырвонай змене», «Вячэрнім Мінску», «Маладосці».

П. Марціновіч — аўтар зборніка «Прадвесне». Гэта самы ранні ў нас ва ўсім пасляваенным часе дэбют: кніжку пісаў юнак 19—20-і год. У такіх ж гады пісаў свой «Вянок» Максім Багдановіч.

У гэтай кнізе ёсць свая інтанацыя, даволі выразная адметнасць стылю, культура радка. Ёсць непадобнасць да іншых, удумлівасць, маляўнічасць. Як у ранніх вершах М. Багдановіча, ёсць пэўная ўрыўкавасць, фрагментарнасць, асобныя рэчы ўспрымаюцца, як загадоўкі. Але вельмі радуе, што ў гэтай сапраўды маладой кнізе ёсць сталае ўжо шырыня адчування жыцця на перавале часу мінулага і будучага, і ў вырашэнні тэм, матываў, падказаных сучаснасцю, маладымі пачуццямі, красой роднай прыроды малады паэт роўна сур'езны і цікавы, як і ў сваім мастацкім адкрыцці гераічнага мінулага народа, гісторыка-рэвалюцыйнай тэмы.

Малады паэт упэўнена валодае формай класічнага і песенна-народнага верша, мова яго багатая, яркая, вобразатворчыя мажлівасці самыя шырокія. Яго стыхі — філасафічнае асэнсаванне рэальнага жыцця, акрыленых метафарамаў, асацыятыўнасцю расказанай паэтычнай фантазіі. Высцерагацца адно трэба паэту ўяўнага глыбакадумства — мудрагельства, смялей выходзіць у сюжэтны верш, не паўтараць сябе, а ўсё нарошчваюць цікавасць да новых тэм — і тых, што папярэць раскрыццё духоўнага жыцця лірычнага героя, і тых, што выведзць у паказ шырокага «знешняга», падзейнага жыцця, які ў зборніку «Прадвесне» пачаў хоць бы верш «Рабочыя сцэны».

Ул. Някляеў і В. Гардзею — аўтарам зборнікаў «Адкрыццё» і «Касавіца» — па трыццаць. Па ўзросце гранічна «пажылыя», абодва яны як бы гранічна выразлі і дзве тэндэнцыі маладой нашай паэзіі апошняга часу, зрэшты, не новыя для ўсёй сучаснай беларускай паэзіі. На зборніках двух гэтых аўтараў, відаць, найлічэй сёння ўбачыць, як на ўзроўні маладой паэзіі і супрацьстаяць, і дапаўняюць сёння ў нас узаемна, адныя — другія, так званыя традыцыяналісты і наватары.

В. Гардзеі менавіта традыцыяналіст у тым сэнсе, што ён прытрымліваецца рэалістычна-канкрэтнай паэтыкі, рэгулярнага сілаба-тэхнічнага верша. Ён моцны дэтальлю — знаходкай, асабліва калі за ёю бачыш плыню народнага жыцця, родную прыроду, калі адчуваеш жывое хваляванне паэта за грамадска значныя праблемы.

Добра, напрыклад, шматзначна гу-

на мой погляд, наша паэзія даўно засумавала. Ён імкнецца да шырокага абнаўлення сродкаў паэтычнай выразнасці, ён самы задаўлены на раскаванасць паэтычнага мыслення, кампазіцыі. Менавіта ўсё гэта ў першую чаргу і дае падставы далучаць яго да тых, каго мы ўмоўна назвалі «наватарамі», разумеючы, відама, што наватарства ў цэлым не звязана адно толькі з той ці іншай сістэмай сродкаў паэтычнай выразнасці, што наватарства ў паэзіі можа рэалізавацца ў любой паэтычнай сістэме, у любой мадэлі верша, злітымі перш за ўсё з адкрыццём новага жыццёвага зместу, з новым поглядам на рэчы, новым паэтычным светаўспрыманнем, светаразуменнем.

У зборніку шмат вартасных арыгінальных вершаў — «Я нарадзіўся ў сорок шостым...», «Дубоўка», «Вадэвіль у двух актах», «Не, не таю надзеяна бесмыротнасць...», «Успаміны», «Жыла бабка Дора», «Трэці трамвай», «Нафтавікі». Удачай паэта стала таксама «Паэма-вера». Ёсць у яго шэраг вершаў і на розныя іншыя густы. Больш ці менш цікавыя, яны выліваюць розныя літаратурныя ўплывы, прычым даволі шырокія і часам палярныя (паэтыкі народнай песні, рамасавасці і мадэрнага шлагеру). Такое, думаецца, усё такі ад таго, што Ул. Някляеў яшчэ канчаткова не самаакрэсліўся, не спыніўся яшчэ на чымсьці, як на сваім асабістым. Ён адкрыта прымержае сябе, напрыклад, пад С. Кірсанова, А. Вазнясенскага, А. Вярцінскага і інш. (вершы «Дэльфінскае», «Глуск», асобныя радкі «Вадэвіля ў двух актах»), а гэта небяспечна.

Наколькі «раскіданы» ў сваіх літаратурных сімпатых Ул. Някляеў, настолькі ж «сабраны», верны свайму літаратурнаму настаўніку Г. Пашкоў. Ён не хавае яго прозвішча. Ён, можна сказаць, ганарыцца ім, выносічы радкі з верша А. Вялюгіна «Адрас любові» эпиграфам да свайго зборніка «Кляновік». Адно тут адразу ж хочацца дадаць: такім літаратурным вучнем, як Г. Пашкоў, можа ганарыцца і яго настаўнік.

Найхай сваімі кніжковымі ўваходзінамі ў маладую сённяшнюю паэзію Г. Пашкоў некалькі запазыўся ў параўнанні з некаторымі сваімі аднагодкамі, не адстаў ён ад іх тым не менш у галоўным: як творчым індывідуальнасцю ён развіўся недзе цалкам суадпаведна з такімі сваімі равеснікамі, як А. Разанаву, Я. Янішчыц.

Кніга «Кляновік» напісана свежа, роўна, без зрываў. Можа, толькі ў адным не адчуў меры малады аўтар: залішне ён любіць словы «праталіна», «крамяны», наватворы-эпітэты тыпу «ўпальшэлы» (курган. — А. Л.), «баравіны» (баравік. — А. Л.). Празмернасць можа давесці падобныя словы, несумненна свежыя, кожнае ўпаасобку, да тато, што яны стануць у шэраг псеўдапрыгожых штампав.

Лепшымі вершамі зборніка «Уваходзіны» поруч з Г. Пашковым упэўне-

на становіцца В. Ярац. Абодва гэтыя паэты блізкія менавіта ў сваім імкненні да гранічнай насычанасці радка шматзначнасцю музычных і жывапісных элементаў, да падтэкставасці, філасафічнасці. Іншымі словамі, іх паэзія ў лепшых яе ўзорах — сапраўды сінтэтычная. Праўду аб жыццёвым лёсе свайго пакалення, унутраны свет лірычнага героя — маладога нашага сучасніка — лепшыя вершы Г. Пашкова, В. Яраца раскрываюць у шматслойнай паэтычнай тканіне, насычанай фарбамі і нюансамі, метафарамамі і эпітэтамі, што вынікаюць са своеасаблівага перанясення лірычных пачуццяў на прыкметы і стан рэальных з'яў. Своеасаблівае жа падобнае зліццё перажыванняў і думак паэтаў з рэальным светам вынікае ў цэлым з асацыятыўнасці як асноўнага прычыпу іх вобразатворчасці.

Усё гэта хораша відно, хоць бы па такім вершы Г. Пашкова, як «Бацька», і па вершы «Рушанне», якім адкрыў сваю кнігу «Уваходзіны» В. Ярац. У вершы «Бацька» Г. Пашкоў піша пра «сорок васьмы — дату нараджэння — знямогае, шчаслівае ласё між прагных траў і смяглага карэння», пра «крокі бацькавы, мароз, палыны пах салдацкай гімнасдэрыкі» і як «світалі ад бяроз» бацькавых «дарог пакатыя пагоркі», як сёння лірычны герой гэтага верша глядзіць з трывогай «у стылае акно...» скрозь экран праталіны, хоць ведае: «бальці яно даўно — з апошняга не вернецца шпітала ён», бацька лірычнага героя. Гэтае акно «бальці» у паэта, відама, таму, што балоха самому яго лірычнаму герою, прага да жыцця якога і робіць траў у вершы прагнымі, а карэнне — смяглым. Замілаванасць жа лірычнага героя навакольным светам нараджае мілы вобраз шчаслівага лясняці, што так рапа спазнала трагічную страту найбліжэйшай на свеце істоты...

Гэтакім жа густым, жывапісным, эмацыянальна насычаным радком разгортвае верш «Рушанне» і В. Ярац: «Сляды апалым лісьцем зацярушаны, з палая сплывае парадзелы ценя. Жыве ў прыродзе час асені — рушанне, калі звініць струной шчымлівай дзень...».

Апалае лісце ў паэта засцілае не толькі рэальна відомыя яго зроку сляды, палыны. Яно спеленца на шлях зямнога шара ўвогуле — на «золкі шлях», бо звязаны не толькі з тым, што збываецца, але і з тым, што не збываецца, што, на жаль, мае свой пачатак, свой канец і што, аднак, заўсёды перамагае журбю апалага лісця, бо «верыць у працяг» — у жыццё, у чалавека. Так, урэшце малады паэт сцвярджае высокую, філасофскі заглыбленую думку аб даверы жыццю, аб яго каштоўнасці.

Сярод лепшых вершаў зборніка В. Яраца — «Прыходзіць час не славу вымяраць...», «Закінутыя ганчарні», «Ода калодзежнай вадзе», «Запахла хвочю на ўзлесці». У цэлым вышэйню погляду на свет свайго пакалення асабліва выказаў першы з іх, у якім паэт прызнаецца: «...кляпаты штодзённых людзей усё бліжэй відаць, а не здалёку. І боль людскі, і радасць, і журба становяцца рэальнымі...» На жаль, ёсць у маладога паэта і вельмі здробненыя вершы, тыпу «Сады прыціхлі. Адцілі сады...», які канчаецца радком: «Не дасць ім зараз адначынку лета». Каментарыі, як кажуць, тут лішнія.

Якія ж думкі будзіць узятыя намі паэтычныя кнігі ўсе пяць разам?..

Ёсць у вершы В. Яраца «Пасталенне» такія радкі: «З гадамі разумеем цішыню, якую старамоднаю лічылі, і верым сонцу ў небе і агню, які аднойчы самі мы адкрылі».

Падараваны чалавеку міфічным Праметэем агонь, сапраўды ж назаўсёды быў адкрыты чалавеку толькі, як фізічная з'ява. У паэзіі ж кожны паэт кожную фізічную з'яву ці рэч мусяць адкрываць нанова і нанова. Адкрываюць іх у нашай сучаснай беларускай савецкай паэзіі нанова і прадстаўнікі новага паэтычнага пакалення, уваходзіны якога пазначаны кніжкамі В. Яраца, Г. Пашкова, Ул. Някляева, В. Гардзея, П. Марціновіча. У цэлым гэта дружыня, не без запамінальных набыткаў уваходзіны. І галоўнае, што з уваходам усіх гэтых паэтаў у літаратуру, узмацнела песня менавіта ўсяго новага маладога пакалення.

СТАРАЯ Цэдзіха пярэчліва павярнула на пэчы і ўскрыкнула ад болю ў спіне. Пацягнулася рукою да фіранкі, зачэпіла яе і абарвала шнурок. Фіранка звалілася на падлогу. У хаце было цёмна, толькі з Любінага пакоя прасочвалася слабае святло.

«Ужо не спіць»,— падумала Цэдзіха і паклікала дачку.

Люба выскачыла з пакоя басанож, у адной сарочцы. Устрывожаным голасам спытала:

— Мама, мамачка, ну што ты, што?

— Відань, прыйшоў мой час, — ціха сказала Цэдзіха.

— Што ты кажаш, мамачка! Хутка вясна, сонейка, паправішыся, і мы з табою во як заживём!

Люба ўзяла маці пад пахі і памагла злезці з пэчы. Абапёршыся на Любіна плячо, Цэдзіха памалу дацягнулася да ложка, лягла.

ферма. Здаецца, і не так далёка—за якія два кіламетры знаходзіцца яна ад Любінай хаты, але ўзімку гэтая дарога здавалася доўгай...

З дванаццаці гадоў працуе Люба ў калгасе. Шчуплае дзяўчо прыйшло да старшыні Фядоса Мікалаевіча Бурака і напросілася на работу. Было гэта ў першы пасляваенны год. Бацька загінуў на фронце. Маці засталася з васьмі дзецьмі. І хоць цяжка было гадаваць іх, яна прасіла Любу іці вучыцца.

— Не, мамачка,— сказала тады Люба.

— Трэба і табе, і калгасу памагаць.

Фядос Мікалаевіч адгаворваў:

— Дык жа і работы няма ў нас для цябе. Хіба што пастушком?

Фядос Мікалаевіч думаў, што Люба адмовіцца. А яна, наадварот, узрадавалася:

— Магу і пастушком!

— Баюся я: не цялят прыйдзеца пас-

— Ордэнам будучь узнагароджваць цябе.

— Ордэнам?!— здзівілася Люба.— Хіба заслужыла я?

...У зале было шмат людзей. Люба сядзела задумліва. І раптам пачула сваё прозвішча.

— Не хвалойся, ідзі!— падбадзёрыў яе сакратар Бабруйскага райкома партыі Васіль Аляксеевіч Жалыноў.

Як дайшла Люба да сцэны, не памятае. А калі на грудзях зазьяў ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, захацела выказаць сваё пачуццё і напросіла слова: падзякавала партыі і ўраду за тую клопату, якія праявіліся яны аб простых працаўніках сяла.

Быццам крылы выраслі ў дзяўчыны. Радасная вярталася яна назад у вёску.

Новыя сустрэчы, пісьмы, паштоўкі. І ад знаёмых людзей, і ад незнаёмых. Але думкі Любіны былі далёка-далёка, на граніцы, дзе служыў яе Валодзька.

Адслужыў салдат службу, вярнуўся дадому. Спачатку жылі быццам душа ў душу. Але нядоўгім было шчасце. Муж пачаў раўнаваць яе. Кожны дзень сваркі. Так яны і разышліся.

Бывала, прыйдзе на ферму, і наплачца, і набядуенца ад крыўды. Супакой знаходзіла ў працы. Памагала даяркам даглядаць маладняк. Вучыла і цялятніц, ездзіла на іншыя фермы. А вучоба? Хіба можна без яе? І паступіла Люба на курсы жывёлаводства. Цяжкавата было, ды нікому не скардзілася. Неяк незаўважна працяцелі тры гады. Люба скончыла курсы.

Летам цялят выганялі ў загарадзі. Там яны і начавалі. Ночы кароткія. Бывае, ідзе Люба раным-рано на ферму. Яшчэ толькі чатыры гадзіны, а ўжо неба шарэе. Любінь яна такіх летніх ранкі. Ідзеш дугам. Росная трава халодзіць ногі, а ты быццам не адчуваеш, занятая сваімі думкамі.

Падыйдзе Люба да загарадзі, павітаецца з цялятамі. А яны адразу ўскваляюць на ногі, ліжуць рукі, валасы. Люба не адганяе іх, ласкава размаўляе: «Ах вы мае маленькія, мае слаўненькія, як жа вам тут, на вольным паветры, не холадна?» І пераганяе іх Люба ў памяшканне, і пачынае карміць. Добра ядуць яны, напружваюцца. Што ні дзень—на вогне-сот грамаў.

За гэтую вярнасць свайму абавязку, за шчырыя адносіны да працы, за тое, што выгадавала за пяць гадоў шэсцісот цялят, Любу Паўлаўна Цэд удасціліся высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы.

Герой! Яна, простая сялянская жанчына, герой! Праца яе высокая адзёна!

Яшчэ з большай энергіяй узялася Люба за працу. Трэба і надалей апраўдваць давер'е і пашану, працаваць так, каб не было сорамна перад людзьмі, перад сваім сумленнем.

Паляцелі гады, як птушкі. Быццам нядаўна квольненькім дзяўчом прыйшла яна на ферму, а вось ужо і сівізна кінула дзёнідзе свой след. І зморшчынак прыбавілася. Вунь іх колькі каля вачэй і на лбе! «Старую, старую!»— самотна ўздыхае Люба.

Настала тая пара, калі можна было сказаць: «Бабін век». Сорак стукнула. А яна так і жыла адна з маці. Не складалася асабістае жыццё. Часам старая ўпкікала: «Пераборлівая дужа».

— А я пераборлівая!— толькі і адказвала Люба.

...З цяляткамі заўсёды шмат клопату. На першым часе аўсяны кісель варыла, разбаўляла яго малаком і паіла, а потым прывучала да сухога, грубага корму... На данагому прыходзілі вучні Бортнікаўскай васьмігодкі Галіна Балыка, Света Шчарбацэвіч, Валера Цэд. І кармушкі пачысцяць, і корм-раздадуць, і цялят напояць. Падобаліся Любе такія часіны, калі прыходзілі дзеці. Памяшканне адразу напружвалася шумам, гоманам.

Люба ўжо настаўніца. Восем чалавек навучыла сваёй працы, і пекаторыя абганілі яе па сваіх паказчыках.

...Вось і ферма. Люба абтрэсла снег, увайшла ў памяшканне. Снегірок стра-

пнуўся, нагадаўшы аб сабе. Люба выпусціла яго з рукі, заўсміхалася, убічыўшы, як прыгожа ўзмахнуў ён крыльцямі і паляцеў над кармушкамі. Скінуўшы кажушок, яна апанула халат і пайшла да цялят, якія ўчора вечарам адмовіліся ад ежы.

— І напалохалі ж вы мяне, мае маленькія!— з хваляваннем у голасе сказала Люба, убічыўшы, як і гэтыя двое замыкалі, пачуўшы яе голас. Люба паклала ў кармушкі духмянага сена, і цяляты ўвішна пачалі жавашь...

А над вёскай днела. То тут, то там трывожылі світанне галасістыя пегі. Яны нібы падавалі каманду вяскоўцам: «Пара ўставаць!» У гэты час Люба вярталася з фермы. З акон хат лілося святло. Кожны збіраўся заняць сваё рабочае месца.

«Дзень добры, мае дарагія вяскоўцы! — ціхенька, сама сабе, кажа Люба.— Дзень добры, працаўнікі!»

Вось і яе хата... Азірнулася вакол. І падалося Любе, што яшчэ ярчай замігелі агеньчыкі ў вокнах, нібы адказвалі ёй на прывітанне.

Маці ляжала спакойна, толькі часам уздыхала. Люба не стала будзіць яе. Ціхенька выйшла ў сенцы, узяла бярэмя дроў і распаліла ў пэчы.

— Дачушка!— паклікала старая Цэдзіха. — Хадзі сюды!

— Што, мама?— Люба падыйшла да ложка, памацала матчы лоб— здаецца, не гарачы. Спытала:— Можа, табе лепш?

— А хто яго ведае, можа, траха і палягчэла. Паспала я добра, нават сон бачыла: ходзім мы з табою па лузе, збіраем кветкі. Нарвалі во якія букеты!— Маці развала рукамі.— Глядзі ты! Рукі лепш слухаюцца. Што значыць сон!

А Люба ўжо завіхаецца ля пэчы...

...Ідзе яна калгаснай вуліцай... Роўная вуліца, шырокая, а навокал—сады, сады. Асабліва хораша ўвесну, калі цвіце вішня. Водар яе разносіцца па ўсім наваколлі. А ты быццам п'янеш ад яго.

Насустрэч у школу бяжыць чародка дзяцей, коўваючыся па пракладзенай каляіне.

— Дзень добры, Любу Паўлаўна! Калі прыйдзеце да нас у школу?

— Скора!— кажа Люба, успомніўшы, што даўно абналіла прыйсці на сустрэчу з пачікальнікамі.

— Будзем чакаць!— выгукнулі дзеці і звярнулі да школы.

Нядаўна Люба наведла Туркоўскую школу за дзевяць кіламетраў ад Бортнікаў, расказвала аб сабе, аб сваёй працы, аб ганаровай прафесіі жывёлавода.

А вучні 27-й і 29-й бабруйскай школ прыязджалі да яе ў госці.

...Каля хаты весела шчыравалі над змерзлымі кавалачкамі хлеба верабі. Люба ўбачыла свайго даўняга знаёмага Чыку— так яна назвала верабейку, што бліжэй за ўсіх падлятаў да ганка.

— Чыка! Чыка!— паклікала Люба.

Верабейка цыркунуў раз-другі і пачаў кружыцца над Любай, то ўзлятаючы вышэй, то апускаючыся зусім нізка, да Любіных ног. Люба хацела паглядзіць яго, а ён, відаць, спалохаўшыся, адскочыў далей. Сеў, пакуруіў галоўкай і зноў узляцеў.

— Ат, няма часу гуляць з табою!— сказала Люба і пайшла ў хату.

Маці тупала каля стала— ставіла дачцэ есці.

— Ну як там у цябе сёння на ферме? Усё добра?

— Усё, мамачка, добра!— адказала Люба і пайшла мыць рукі. Успоміла— сёння ўвечары, а шостаў гадзіне, у яе сустрэча з вяскоўцамі. Выбралі яны яе дэпутатам, даверылі такую адказную справу. Цяпер яна стараецца апраўдаць іх давер'е. Часам бывае цяжка выслахоўваць скаргі, але яна стараецца кожнаму паматчы, кожнаму параіць, кожнага супакойць.

Любаць вяскоўцы гэту спакойную, паярковую жанчыну, якая ўсё прымае блізка да сэрца, паважаюць яе, ласкава называюць наша Люба-Любачка.

Алена МІМРЫК

І ЛЕТНІМІ РОСАМІ, І ЗІМОВЫМІ СЦЮЖАМІ

НАРЫС

Зблелая, яна варушыла засяглымі вуснамі і ўсё нешта шаптала. Любе не было часу прыслухоўвацца да яе шэпту.

«Ці ў пэчы запаліць, ці спачатку на ферму схадзіць, а потым ужо дома распачынацца?»— думае Люба і пазірае на маці. Тая ляжыць ціха. Відань, заснула. Люба вырашыла ісці на ферму. Учора два яе гадаванцы не ўзялі есці. «Як яны сёння?» Люба завязала хустку, апанула кажушок, усунула ногі ў валёнкі і выйшла на двор.

Вёска яшчэ спала, толькі дзе-нідзе святлілася акно ды з коміна віўся белаваты дымок.

«Вунь і Вольга Шчыглова ўжо ўстала, на ферму збіраецца»,— падумала Люба. І Любіна сястра Соня ўжо запаліла святло. Значыць, прыйдзе сёння на ферму, а то некалькі дзён адчувае сябе кепска. Яшчэ і дасюль яе даймае праклятая вайна.

«Бедная Соня»,— шкадуе Люба сястру. — Столькі яна перажыла, столькі гора зведала! У час вайны фашысты вывезлі Соню і яшчэ чатырох хлопцаў з іхняй вёскі ў Германію. Пакуты, голад, холад, здэкі— усё спазнала Соня.

Цэдзіха не верыла, што Соня вернецца, думала: не убачыць яе больш. І атрымалася так, калі ў 1944 годзе нарадзілася яшчэ адна дачка, яна ў памяць аб Соні назвала яе таксама Соняй. Але не загінула старэйшая дачка— вярнулася. Была яна хворая, адна скура ды косці. Ніхто не верыў, што будзе жыць. Выжыла Соня, не здалася. Не зламалі яе фашысты. Як трохі ачуняла, прыйшла на працу ў калгас.

Другая Соня— меншая, таксама працуе ў «Гіганце». І буракі поле, і бульбу садзіць, і лён падбірае, і на ферму кармы падвозіць. Спраўна працуе.

Недалёка адна ад яной жывуць дзве Цэдзішчыны дачкі, дзве Соні— большая і меншая. Для яе, маці, яны адна за другую лепшыя, адна за другую прыгажэйшыя...

Люба прыспешыла крокі. Шшыня навокал, толькі дзесьці ў канцы вёскі брэша-заліваецца сабака. Ды раптам— што гэта?!— каля яе нешта прашмыгнула і ўпала пад ногі. Люба нагнулася і на белым снезе ўбачыла цёмны камячок. «Дык гэта ж снегірок! І адкуль ён узяўся тут?» Люба падняла птушачку, пахукала, прыкрыла хусткай і пайшла сабе. Паказаліся цымняны агеньчыкі. Там

віць, а цябе самую, — пахпіў старшыня. Але пераканаць яе не змог.

Тры гады ганяла Люба цялят на пашу. Потым пачала прасіцца даглядаць. Падобалася ёй гэта работа. А пра тое, што цяжэй, і не падумала.

Раненька ўставала Люба. Прыходзілася самой і па ваду хадзіць, і дровы насіць. Накіне на плечы кароткі палітончык, возьме ў рукі вёдры, каромысел і спышаецца да студні. Набярэ вады і хуценька назад. Пакуль прывясе, глядзіць— вады засталася толькі па паўвадра. Крыўдна, хоць плач!

— Не здамся!— упарта паўтарае Люба і ідзе па дровы, запальвае пліту, пачынае варыць пойла. А цяляты мыкаюць, просяць есці.

— Зараз зварыцца!— супакойвае Люба, падыйшоўшы то да аднаго, то да другога. А яно лізіе каторыя Любе руку, агорне сваім цяплом, і Любе робіцца радасна— прывыклі малыя гадаванцы да яе. Як і яна да іх.

Шмат бяссонных начэй было ў яе, шмат хваляванняў. Захварэе цяля— не ідзе Люба дахаты, застаецца на ферме. Пазірае на самотныя, вільготныя вочы цяляці, і ў самой слёзы паказваюцца на вачах.

Люба спынілася, перадыхнула, пакратала птушачку і пакрочыла далей.

Перажыванні, клопаты. Што ні дзень— усё новае. То цяля не ўзяло есці, то кармы не падвезлі. Жыла адною думкаю— захаваць маладняк. Ёй жа даверылі яго, ёй і адказваць. Памочнікі часта мяняліся, а яна заставалася. Працавала з душою, не лічылася з часам.

Прымаючы Любу ў свае шэрагі, камуністы калгаса «Гігант», усе як адзін, прагаласавалі за сціпую працаўніцу. Шмат добрых слоў пачула яна, дванацігадовая дзяўчына, ад сваіх сяброў, та-варышаў. Яны верылі ёй, яны спадзяваліся на яе— не падвядзе ніколі.

Не памыліліся камуністы. Працавала Люба старанна, паказвала прыклад іншым.

Прыязджае аднаго ранку тадышні старшыня калгаса Ларыён Ільч Худавец на ферму і кажа:

— Збірайся, Люба, у Магілёў.

— Чаго?

— Там даведаешся!

Прыехала Люба ў Магілёў і адразу ж— у абком партыі.

— Чаго выклікалі?— пытае.

жывым, самым лепшым прыкладам для лётчыкаў Вялікай Айчыннай».

У ПОЛІ ЗРОКУ ДАСЛЕДЧЫКА

У крытыка-бібліяграфічным нарысе «Адам Бабарэка» (выдавецтва «Мастацкая літаратура») Уладзімір Конан упершыню даследуе жыццёвы і творчы шлях аднаго з арганізатараў літаратурнага руху ў рэспубліцы ў дваццатых гадах, арыгінальнага, таленавітага беларускага крытыка, якога высока цаніў Якуб Колас.

У полі зроку даследчыка літаратурна-крытычна і эстэтычныя погляды пісьменніка, што разглядаюцца на фоне ўсяго культурнага працэсу тых

гадоў, на фоне станаўлення беларускай савецкай літаратуры. Ён выкарыстаў апублікаваныя вершы, апавяданні, нарысы рэцэнзіі і арты. А. Бабарэкі, успы яго блізкіх і сваякоў, шматлікія архіўныя матэрыялы.

Кніга яшчэ цікавая і тым, што ў ёй ёсць фотапісьменніка, копія яго рукапісаў.

ТОЛЬКІ ШТО ВЫДАДЗЕНА

З КАГОРТЫ КРЫЛАТЫХ

Кніга Аляксандра Шчарбакова «Крылатым довер'е небо!» папоўніла серыю «Герон Советской Родины», якую выпускае выдавецтва палітычнай літаратуры ў Ма-

ске. Аўтар расказвае пра кароткае, але яркае жыццё праслаўленага лётчыка, нашага земляка маёбра Сяргея Іванавіча Грыцаўца, які разам з Г. Краўчанкам упершыню ў краіне стаў двойчы Героем Савецкага Саюза.

«Ён не дажыў да таго дня, — піша аўтар, — калі з чэрвеньскім святаннем пачалася самая

цяжкая і самая гераічная з войнаў... Ён загінуў раней — у трыццаць дзевятым. Але ён меў і мае самыя прамыя, самыя непасрэдняыя адносіны да нашай перамогі ў сорак пятым. Такія ж, як Валеры Чкалаў. І такія ж, як Анатоль Сяроў, Павел Рычагоў, Якаў Смушкевіч і многія іншыя, хто, пайшоўшы з жыцця да сорак першага, застаўся

Каго ні спытайце ў трупі коласаўцаў, якая падзел семдзесят шостага панінула самыя яркавыя ўражання, аднак адзін: «Масква.., Справаздача ў сталіцы... І высока ўрадаваў ўзнагарода—ордан Працоўнага Чырвонага Сцяга...» Творчыя людзі, яны ведаюць, што салтанаванне юбілею тэатра мела пад сабой і важны ідэяна-тэарэтычны грунт, бо вызначала традыцыйны калектыву і напрамак далейшых мастакоўскіх пошукаў. Пра гэта і сказаў нарэспандэнту штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» народны артыст БССР, сакратар партыйнай арганізацыі тэатра Анатоль Рыгоравіч Шэлег.

Анатоль ШЭЛЕГ,
народны артыст БССР:

„Сонца ў кроплі Дзвіны“

«Мой родны кут...» Калі мы вымаўляем гэтыя радкі Якуба Коласа, то з'яўляецца такое адчуванне, быццам ты сам іх і знайшоў у сваёй душы. «Як ты мне мілы!» Есць і ў артыста, і ў мастака свой родны кут. Для аднаго ім становіцца, напрыклад, студыя «Масфільм», для іншага падмошні тэатра дзе-небудзь у Панявжысе або ў Віцебску.

Мой родны кут — Віцебск, Другі БДТ, коласаўскі калектыву артыстаў. Мабыць, ніхто не абвінаваціць мяне ў няспіласці, пачуўшы такое прызнанне: сорок пяць гадоў дзейнасці на тутэйшай сцэне даюць мне права на яго. І многія з нас, коласаўцаў, маюць гонар лічыць тэатр на беразе Заходняй Дзвіны родным домам.

А вось кропля Дзвіны... Кропля, у якой адбіваецца сонца вялікага нашага жыцця... Ці прамовіш так, калі гаворыш пра сябе? Не, ніхто з нас самога сябе ў самым усхваляваным маналогі аўтабіяграфічнага характару не назаве. Язык не зварухнецца. Не сціпла. Ды і няправільна гэта будзе ў дачыненні нават да самага яркага таленту ў трупі. Затое тэатр мае права (ды і абавязаны) быць кропляй, здатнай адлюстравіць бляск сонца.

Пра гэта я падумаў аднойчы ў Маскве. Гэта было сёлета ў часе гасцёрных выступленняў у сталіцы.

Па-першае, нас не магло не ўрада-

ваць тое, што старыя тэатралы помняць наш тэатр па ранейшых выступленнях, яшчэ нават з часоў вайны, калі падмаскоўны горад Арэхава-Зуева быў месцам нашага прытулку. Па-другое, мы не адчувалі так звананага «моўнага бар'ера». Як у блізім ад Віцебска Смаленску, як у Палтаве або ў Львове, зала чула рэагавала на самыя метафарычныя звароты, адчувала інтанацыйныя нюансы. І апладзіравала.

А гэта ж так дарага артысту! Апладысменты гледачоў — прызнанне тэатру ў любові. Любоў жа гледача пачынаецца з таго, што ён верыць сцэне.

У Маскве мы трымалі адказны экзамён на творчую сталасць. Нам паверылі. Мабыць, штосьці ад той запаветнай кроплі, аб якой я гаварыў, было ў нашым гасцёрным рэпертуары. Мяркуюце самі: мы ігралі п'есы «Званы Віцебска» Уладзіміра Караткевіча, «Таблетку пад язык» і «Зацоканы апостал» Андрэя Макаёнка, «Украінскі кодэкс» Алеся Петрашкевіча, «Энергічны людзі» Васілія Шукшына — гэта асэнсаванне і вобразны паказ рэчаіснасці, якой яе ўспрымае і як яе тлумачыць сучасны мастак: з класікі — талстоўская «Улада цемры» і «Матухна Кураж» і яе дзеці — Бертальда Брэхта... Пасля сустрэч з гледачамі трупі сустракалася з тэатральнай грамадскаю сталіцай, з крытыкамі. Вядома, лексіка ў тых і ў другіх не зусім падобная, а вось сутнасць выказ-

ванняў была аднолькавая. У святле рампы коласаўцы паказваюць жыццё. Сцэна — гэта павелічальнае шкло. Жыццё, якое мы паказваем, набывае пэўнае мастацкае ўзбуйненне. Тут, вядома, можна часам і перабраць норму. Крытыка ўказвала на такія моманты. Нам гаварылі, што пагоня за так званымі сцэнічнымі эфектамі, бывае, кідаецца ў вочы раней, чым глядач ад-

па-творчы смела паставіў «Сымона-музыку» паводле Я. Коласа.

Тэатр ганарыцца сваім, па-беларуску трактованым Брэхтам. Масквічы ацанілі трагедыю пафас нашага спектакля «Матухна Кураж...», асабліва ярка перададзены актывістамі Галінай Маркінай і Нінай Левашовай (Кураж і Катрын). Своеасабліва сць драматургіі В. Брэхта вымагае ад артыста ўмення паглыбляцца ў псіхіку персанажа, потым як бы «адключыцца» ад вобраза, «перакладзець» яго сутнасць на мову песень-зонгаў. Да таго ж яшчэ і складаная дынаміка часу, геаграфічная прастора. Масквічы паверылі нам: так, гэта брэхтаўскі спектакль, гэта рэальнасць чалавечых страстей, увасобленая ў жывыя натурны і сімвалічныя тыпы. І тут народнасць была грунтам рэжысуры (Сямён Казіміроўскі) і акцёрскага выканання роляў.

Тое ж і ва «Уладзе цемры», паставленай Барысам Эрыным: наша веданне сялянскага жыцця, дух Коласа і Чорнага, некалькі арганічна перайшлі ў наша артыстычнае адчуванне персанажаў Льва Талстога, і масквічы зноў жа ў першую чаргу адзначылі гэтую якасць работы коласаўцаў.

1976 год — год, калі Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа атрымаў высокую ўзнагароду. На нашым сцягу цяпер — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга. Калектыву, які прыняў такую высокую адзнаку, і той, які будзе працягваць развіваць традыцыі ў наступныя дзесяцігоддзі (а гэта будзе папаўненне маладымі сіламі), не забудзе творчых урокаў семдзесят шостага года. Шуканне і знаходжанне, адраджэнне пагоны за эфектамі ад апраўданага мастацкага перабольшвання рэальнага жыцця, захоўванне духу народнасці, павышэнне прафесіянальнага ўзроўня, — вось што складае штодзённую працу калектыву. Да гэтага заклікае нас наш абавязак перад Радзімай і партыяй. На тое, відаць, і існуе тэатр, таму да нас і ходзяць людзі, што сцэна ў самай шчаслівага гадзіны творчасці набывае сілу кроплі, у якой ззяе і пераліваецца жывое жыццё, вобраз яго і яго драматызм. Дыстыляванай такая кропля не можа быць (тады чакай люстранага адлюстравання). Нам дарагое тое, што мы ведаем і любім родны кут, што мы — з Дзвіны. Правільнага самаабмежавання гэта не прыносіць, а надае адметнасць калектыву пачыркну тэатра. Захаваць бы яго! Толькі ні ў якім разе не закансерваваць!..

Другая выснова, зробленая нам для сябе пасля выступленняў у Маскве, такая. Коласаўцы заўсёды мелі крылы, калі помнілі пра народнасць свайго мастацтва. Перш-наперш яна выдзяляецца ў характары дзейных асоб спектакля. Атрыбутаў побыту ў дэкарацыях і аксесуарах на сцэне можа быць больш або менш, глядзчы ад стылю пастаноўчых задум і мастацкага афармлення. А ў духу і паводзінах персанажаў, народнай дасціпнасці, пільнасці, у адчуванні рэальнага і па-мастацку перабольшанага нічога «больш» або «менш» быць не павінна. Прыемна было пачуць, што і ў свой мінушчыне («Званы Віцебска»), і ў сучаснай сатырычнай камедыі В. Шукшына «Энергічны людзі» такія суадносіны паміж жыццёвай верагоднасцю і артыстычным напам'яненнем захоўваюцца.

Мяне гэта хваліла яшчэ і таму, што абедзве работы, названыя мной, належыць маладому таленавітаму рэжысёру Валерыю Мазынінску, які надаўна

З тым я перагортваю лісток 31 спежня семдзесят шостага года.

На навагрудскай зямлі 10 гадоў назад вырасла прыгожая, самабытная кветка — народны ансамбль песні і танца «Свіцязь».

На дэкадах і фестывалях самадзейнага мастацтва ён заўсёды вылучаўся яркімі народнымі талентамі.

Калектыву хутка па-творчы рос, набіраў сілы і самае галоўнае, знайшоў сваё непаўторнае аблічча.

Некалі ў гасцях у «Свіцязі» пабываў кампазітар Ігар Лучанок і напісаў для яго яркую песню пра Навагрудчыну, якая ўвайшла ў рэпертуар ансамбля. У самадзейных артыстаў частым госцем быў і мастак Л. Баразна, які старанна вывучаў народны арнамент Навагрудчыны і стварыў для гэтага калектыву эскізы касцюмаў.

Вядомы ў нашай рэспубліцы балетмайстар, энтузіяст і збіральнік беларускіх народных танцаў І. Хвораст шмат энергіі аддаў менавіта гэтаму калектыву. Да статкова сказаць пра такія танцы, паставленыя ім, як «Вішанька», «Мікіта», «Крыжачок», «Лён кучаравы», «Дзявочы карагод», «Дажынікі», кадрылі, польскія народныя — «Трояк» і іншыя.

На аснове легенды пра возера Свіцязь ён паставіў цудоўную вакальна-харэаграфічную кампазіцыю «Світанне над Свіцязю», у якую ўвайшла музыка І. Лучанка, вершы мясцовага паэта С. Парловіча, народныя песні, танцы і гульні. Гэтае відовішча хвалюе сваім характам і паэтычнасцю.

ПРЫНОСІЦЬ РАДАСЦЬ

Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР К. Паллаўскі таксама вельмі ахвотна дапамагае ансамблю, робячы цікавыя музычныя апрацоўкі песень і танцаў.

Ансамблю «Свіцязь» шчыра апладзіравалі хлебавы калгасаў Навагрудчыны і суседніх раёнаў, працоўныя Ліды, Гродна, Мінска і іншых гарадоў краіны.

Напярэдадні святкавання 25-й гадавіны адраджэння Польскай Народнай Рэспублікі ансамбль «Свіцязь» з вялікім поспехам выступаў перад польскімі працоў-

мі Беластока, Ломжы, Аўгустова, Кольна, Гайнаўкі...

У 1970 годзе ансамбль заваяваў права выступіць у Мінску на заключным канцэрце, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

У 1973 годзе за яркае і высокае выкананне майстэрства ансамблю «Свіцязь» было прысвоена ганаровае званне — «народны». Ён быў накіраваны ў Маскву для ўдзелу ва Усесаюзным конкурсе самадзейных ансамбляў песні і танца. У

цэнтральных парках — імя М. Горкага і ДСА на ВДНГ СССР масквічы цёпла віталі самадзейных артыстаў з Навагрудчыны. У Маскве ансамбль прымаў удзел у свяце мастацтваў «Веснавыя галасы».

Сёлета калектыву выпаў вялікі гонар удзельнічаць у Міжнародным конкурсе самадзейных фальклорных ансамбляў У ЧССР у Стражніцы. Трэба сказаць, што і на гэты раз чароўнае мастацтва Навагрудчыны паніла сэрцы гледачоў.

Ансамбль «Свіцязь» нядаўна стаў дыпламантам III тура Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

А. ШЫДЛОУСКІ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

Ідэе фестываль. На трэцюю прыступку высокая хваля творчага спаборніцтва ўзяла нямаля добрых самабытных аматарскіх калектываў і салістаў ва ўсіх жанрах самадзейнага мастацтва. Сёння — сустрэча з драматычнымі гурткамі і народнымі тэатрамі Мінскай вобласці.

З хваляваннем чакаю гэтай сустрэчы, бо даўно ведаю крылатую славу многіх народных тэатраў і драматычных калектываў сталічнай вобласці, няўменным удзельнікам, неаднаразовых дыпламантаў і лаўрэатаў абласных і рэспубліканскіх аглядаў, дэкад, фестываляў. Чым усцешаць сёння глядачоў мае даўнія знаёмыя — барысаўчане і случчане, цімкаўчане і маладзечанцы, аматары тэатральнага мастацтва з Вілейкі, Пухавіч і Старах Дарог? У кожнага ж свая гісторыя, свае традыцыі, свая палітра выразных сродкаў сцэнічнага мастацтва.

І вось, першая нечаканасць — у фінал фестываля, яго III тур, трапілі пакуль яшчэ малавядомыя тэатральныя калектывы Палаца культуры Беларускага аўтазавада, Бярэзінскага і Нясвіжскага раённых дамоў культуры, сельскі калектыв Астравіцка-Гарадоцкага СДК Мінскага раёна. Што тычыцца васьмі народных тэатраў, якія ёсць у Мінскай вобласці, дык толькі два заваявалі права ўдзельнічаць у III туры.

А што ж сталася з астатнімі калектывамі, якія доўгі час і заслужана неслі высокае званне народнага? Ці не занадта вялікая гэта раскоша пераць падобную «ўсушку» і «ўтруску» на самадзейнай ніве тэатральнага мастацтва?

— Не вытрымалі творчага спаборніцтва, — тлумачыць металдыст абласнога Дома народнай творчасці В. Касперскі. — Спектаклі ў Вілейцы, Пухавічах і Цімкавічах журы прызнала недасканальнымі для паказу на трэцім туры, іх трэба сур'ёзна дапрацоўваць.

Думку гэтую варта ўкладніць: значыць, Дом народнай творчасці і Дом ма-

стацкай самадзейнасці абсаўпрофа слаба яшчэ кантралююць работу народных тэатраў, ужо не гаворачы пра драматычныя калектывы. Не арганізавалі яны кансультацый, сустрэч з майстрамі прафесійнай сцэны, так неабходных самадзейным тэатрам. Між тым, у адным толькі Мінску працуюць шэсць прафесійных тэатраў, БТА, Дом акцёра, тэатральна-мастацкі інстытут, інстытут культуры, культасветвучылішча. Гукні і просьбу абавязкова пачуюць і маладыя акцёры, многія з якіх самі нядаўна прыйшлі з самадзейнай сцэны, і сталі майстры мастацтва, і педагогі спецыяльных навучальных устаноў.

ГАРЫ ЯСНА, КАБ НЕ ЗГАСЛА...

І яшчэ некалькі слоў пра кантроль і дасведчанасць абласнога Дома народнай творчасці. Высветлілася, што Слуцкі і Маладзечанскі народныя тэатры падрыхтавалі да другога тура фестываля аднолькавыя спектаклі — «Твой старэйшы сын». Але ж гэта не конкурс на лепшае выкананне лірычнай камедыі А. Вампілава. Журы тады прызнала лепшай работу маладзечанцаў. Малады рэжысёр Слуцкага народнага тэатра М. Мацкевіч узяўся рыхтаваць новы спектакль, прысвечаны Брэскай цытадэлі «У спісах не пазначан» Б. Васільева, і не ўклаўся ў тэрмін. Так, па віне Дома творчасці случчане не ўдзельнічалі ў гэтым творчым спаборніцтве.

Не шанцуе народнаму тэатру ў Старах Дарогах. Доўга не затрымліваюцца там рэжысёры. І зараз тэатр застаўся без мастацкага кіраўніка, творчае жыццё спынілася.

Сур'ёзную заклапочанасць выклікае работа сельскіх драматычных калектываў Міншчыны. І хаця ёсць некалькі тэатральных гурткоў, якія няблага выступілі на II туры фестываля (Лістападавіцкі СДК Салігорскага, клуб калгаса імя Мічурна Стаўцоўскага, Нарачскі СДК Вілейскага, Худавецкі — Крупска-

га раёнаў), увогуле ж сельскія драмалектывы працуюць не пастаянна, ад агляду да агляду. А такі вядомы па ўсю рэспубліку, як Бокшыцкі сельскі тэатр наогул спыніў сваё існаванне. Чаму? Няўменны яго кіраўнік, вялікі энтузіяст самадзейнага мастацтва настаўніца Таццяна Цімафееўна Шахлевіч даўно на пенсіі, і ніхто не падхапіў яе эстафету, не захаваў набытае, не рушыў наперад. Гэта тым больш недаравальна, што ў вёсцы Бокшыцы знаходзіцца Слуцкі раённы Дом культуры і каму, як не гэтаму метадычнаму центру даць аб тым, каб узнавіць славу гэтага і іншых самадзейных гурткоў.

Закон тут павінен быць адзін: заяваванае не страчваць. Няхай запаленыя зоркі будуць незгасальнымі.

А цяпер пра тэатральную афішу III тура фестываля. Яна не расчаравала, але ў нейкай ступені аздачыла. А. Астроўскі — «Не ўсё кату масленіца» (Нясвіж), А. Талстой — «Цемрашаль» (БелАЗ), М. Булгакаў — «Крануты розумам Журдэн» (Барысаў), Я. Купала — «Прымакі» (Берасіно), А. Вампілаў — «Мой старэйшы сын» (Маладзечна) і А. Макаёнік — «Трыбунал» (Астравіцка-Гарадоцкі СДК). Такім чынам, амаль не адлюстравана сучасная тэма, не адлюстравана сродкамі сцэнічнага мастацтва тое істотнае, чым жыве сёння наша краіна, народ, што стала часткаю асабістага лёсу саветскіх людзей.

Зварот да класічных твораў, вядома, не загана. І класіку можна паставіць так, што яна загучыць па-сучаснаму, бо глядача заўсёды цікавіць чалавек ва ўсіх яго праявах, чалавек з непаўторнымі рысамі характару. Калі ж гэтага няма, то паяўляюцца на сцэне бязлікія героі, якія непрыкметна праплывуць, нібы цені.

Ісціна вядомая, але яе час ад часу не шкодзіць нагадваць. Справа ў тым, што ў рэжысуру многіх аматарскіх тэатраў сёння прыйшлі маладыя спецыялісты, людзі, якім нестася і жыццёвага вопыту,

і ўмення рабіць пэўныя абагульненні. Таму так важна для нас праблема мастацкай інтэрпрэтацыі задумы драматурга, бо гэта праблема, больш за ўсё, ідэалагічная, праблема сацыяльнай арыентацыі глядача. Хаос уяўленняў, недакладнасць акцэнтаў, павярхоўнае працтанне п'есы заўсёды помсцяць.

У спектаклі «Не ўсё кату масленіца» (рэжысёр-пастаноўшчык Ганна Сарокіна) прыглушана паказаны асноўны канфлікт паміж купцом-самадуром Ахавым і героямі п'есы — Іпалітам, Кругловай, Агнінай. У адрозненне ад іншых твораў А. Астроўскага, дзе дэспаты-самадур адчуваюць сябе гаспадарамі жыцця, га-лоўным чынам таму, што ахвяры іх самадурства людзі пасіўныя, у камедыі «Не ўсё кату масленіца» драматург кажа, як векавая накорнасць простых людзей перад уладай грошай змяняецца рэжым пратэстам і купец-самадур Ахаў церпіць поўнае паражэнне. У гэтым пратэсце, у гэтай перамозе заключася ідэя спектакля. На яе і трэба было б акцэнтаваць увагу пастаноўшчыку, яе трэба было абыграць у асноўных сценах спектакля. Тады б ярчэй, дынамічней і цікавей глядзелася работа нявіжцаў. Гэтага, на жаль, не адбылося.

Спектакль «Цемрашаль» А. Талстога паказаў самадзейны тэатр Палаца культуры Беларускага аўтазавада (рэжысёр М. Бараш). Калектыву гэты малады і перспектыўны. Ён сабраў нямаля здольных самадзейных артыстаў. Але, мабыць, такія складаныя творы, як «Цемрашаль», яму пакуль што ставіць ранавата.

Спектаклю не хапае сцэнічнай публіцыстычнасці, грамадзянскасці. Дакладныя акцэнты ў дадзеным выпадку асабліва патрэбныя і важныя, бо драматург выкрывае рэлігійны дурман, ханжаства, душы і затхлы свет нажывы і цемрашальства.

Можна і трэба гаварыць таксама аб рэжысёрскіх праціках у пастаноўцы спектакляў «Твой старэйшы сын» і «Трыбунал», аб іх невысокім узроўні мастацкага афармлення.

Такім чынам, ёсць усе падставы прыйсці да высновы — неабходна звярнуць пільную увагу на рэжысуру самадзейнага тэатра. Маладых пастаноўшчыкаў, без практычнага вопыту, трэба цярпліва вучыць, дапамагаць ім знайсці сябе. Справа гэтая павінна набыць нейкія пастаянныя арганізацыйныя формы. Адным патрэбны, скажам, курсы павышэння кваліфікацыі, другім — семінары або дзелавыя сустрэчы-кансультацыі з май-

АД НАРАЧЫ СІНЯЙ ПАКЛОН

У блакітных, з ледзь прыкметным зеленаватым адлівам — пад колер чыстай рачной хвалі, — касцюмах на сцэну навалі, бы ў лёгкіх чоўнах, выплываюць дзіўчаты і хлопцы. Дзесяці ўдалечыні ціха гучыць шырокая і вольная мелодыя. І калі б нават хто не ведаў, адкуль гэтыя блакітныя «весляры», — усё адно здагадаўся б: яны адтуль, з чароўнага, запаветнага кутка зямлі нашай, дзе сярод зялёных пагоркаў неабсяжна разлеглася малаўніцае возера Нарач.

Ад Нарачы сіняй, жытнёвых палетак,
Ад нашых бароў, пералескаў,
Лугоў —
Сардэчнае, шчырае шлем
прывітанне...

Так пачынае сваё выступленне агітацыйна-мастацкая бригада «Нарач» Мядзельскага раённага Дома культуры. Праграма яе — змястоўная і шматфарбная. Расказвае яна «пра край Нарачанскі, край партызанскі», пра яго гераічныя мінулы і слаўны сённяшні дзень. У гэтым расказе, які хораша дапаўняецца, а мо лепш будзе сказаць, — аздабляецца задуманай песняй і вясёлым танцам. Дасціпнай прыпеўкай і званам цымбалаў. — удзячная памяць пра тых, хто ў гады вайны пракладаў дарогу «ў сёгонняшні радасны дзень», гопаар за герояў

палёў і фермаў, «самых лепшых байцоў пяцігодкі» мінулай і новай. На поўны голас гучаць імёны лепшых працаўнікоў Нарачанскага краю: кавалераў ордэна Леніна трактарыста калгаса «Зара» Змітрака Бабровіча, камбайнера саўгаса «Крывічы» Пятра Кабаша, брыгадзіра калгаса «Бальшавік» Уладзіміра Сазанкова, даяркі саўгаса «Свір» Соф'і Казловай...

Ёсць у гэтым расказе і пякучае слова ганьбы ў адрас лайдакоў, прыстасаванцаў, п'яніц — усіх, хто перагнае нам увзўнена крочыць «намечаным партыйным шляхам».

Гэтая надзеённая публіцыстычнасць выступлення «Нарачы» ўзмацняе яго эмацыянальнае ўздзеянне на глядачоў. Бадай, я дарэмна гаварыла вышэй пра аздабленне расказа песнямі і танцамі. Праграма агітбрыгады — не набор сольных нумароў, а цэласнае канцэртна-тэатралізаванае відовішча, зытаванае адзінай думкай і пачуццём.

І яшчэ асабліва хочацца адзначыць, што сцэнарый тут цалкам пабудаваны на песнях і мелодыях, альбо народных, альбо створаных самадзейнымі кампазітарамі; што тычыцца вершаў, прыпевак, рэпрыз, дык напісаны яны самімі ўдзельнікамі калектыву.

Урэшце, у вуснах «нарачанцаў»

вельмі хораша, «смачна» гучыць роднае беларускае слова, пра што таксама варта, думаецца, сказаць.

... Сёння выканаўчае майстэрства самадзейных артыстаў даволі высокае. Часам мы ці не з гонарам адзначаем, што аматарскі канцэрт прайшоў на сапраўдным прафесійным узроўні. Усё гэта нібыта і добра, нібыта і правільна. Аднак жа, думаецца, самадзейныя артысты часцей вабяць і зачароўваюць нас не так сваім выкананым майстэрствам, дакладнасцю гучання, чысцінёй ладу, як непасрэднасцю, шчырасцю, душэўнай захопленасцю. Пры сустрэчах з аматарамі самадзейнай сцэны мяне, здаецца, захапляла менавіта гэта: іх адданасць мастацтву, іх гатоўнасць аддаць свой вольны час песні, танцу.

Думала я міжволі пра гэта і тады, калі гутарыла з мядзельскімі «сіняблужнікамі». Вось Соф'я Навумаўна Ходас — мастацкі кіраўнік «Нарачы». Больш чым чвэрць веку аддала жанчына мастацкай самадзейнасці. Прадуе яна ў Мядзельскім РДК не па службе, а па душы. Менавіта гэтым можна вытлумачыць зайздроснае ўмельства, з якім яна адшуквае і гадуе народныя таленты. Гэта ж з-пад яе крыла выледелі калісьці вядомыя зараз у рэспубліцы дзеячы мастацтва — заслужаныя артысты БССР Марыя Захарэвіч і Тамара Шапкіна, рэжысёр і драматург Яўген Шабан.

У агітбрыгадзе — 14 чалавек. Розныя гэта людзі і па ўзросту, і па адукацыі, і па здольнасцях, і па сваіх

чалавечых схільнасцях. Але для ўсіх іх Соф'я Навумаўна не толькі неапрачэны аўтарытэт, але і найбліжэйшы сябра і дарадца. Сваю любоў, захопленасць сцэнай яна змагла шчодро перадаць і маладым папалкікам.

Пра гэта сама Ходас мне, вядома, не гаварыла. Я пабачыла гэта ў вачах яе выхаванцаў, пачула ў нотках любові і пацвісанці, з якой яны гаварылі пра яе.

— Соф'я Навумаўна для ўсіх нас прыклад, — расказвала мне Роза Роўда. — Я люблю спяваць. Праўда, частая беганія на рэпетыцыі не да спадобы сваякроўцы. Ды падвесці Соф'ю Навумаўну — не магу.

Загадчыца дзіцячага пакоя міліцыі Надзея Кушнер таксама прызнавалася:

— Не ўяўляю жыцця без нашага клуба. Вось і сёння не магла не паехаць на канцэрт, хоць і не выпала ехаць: дадзена штосьці прыхварэла. Пакінула на мужа. Ён таксама любіць песню.

Дванаццаць гадоў удзельнічае ў самадзейнасці Канстанцін Галубовіч — слесар аўтабазы. Выступаў на сцэне да службы ў арміі, суды, у РДК, прыйшоў і адразу пасля службы — яшчэ ў салдацкім шынелі. Тут, у агітбрыгадзе, знайшоў сваё шчасце: год назад ажаніўся з Валіяй Абражэвіч — спявачкай і танцоркай.

Такія ж сапраўдныя энтузіясты самадзейнага мастацтва і іншыя члены калектыву — Святлана Малышава, Уладзімір Якуцін, Таня Жыхар, Ніна Грынкевіч, Віктар Мяховіч...

страмі прафесіянальнай сцены. І рабіць гэта трэба неадкладна, бо творчы склад нашых народных тэатраў уважліва вырас. У калектывы прыходзяць адукаваныя, культурныя людзі, якія да самазабыцця любяць тэатр.

Можа, варта падумаць і пра тое, каб прадоўжыць, скажам, на год тэрмін навучання на рэжысёрскіх аддзяленнях інстытута культуры, тэатральна-мастацкага інстытута. Так, як гэта зроблена ў медыцынскіх інстытутах. Тады апошні год навучання (пасля здачы дзяржаўных экзаменаў) цалкам аддаваўся б стажыроўцы ў народным тэатры. Пры такой практыцы малады рэжысёр быў бы пад неаслабнай увагай і кантролем сваіх настаўнікаў.

Закончыўся III тур фестывалю Мінскай вобласці па тэатральнаму жанру. Могуць спытаць — што ж, так нічога яркага і запамінальнага не адбылося ў гэтыя дні? Сцвярджаюць такое было б няправільна. Парадаваў, напрыклад, спектакль Барысаўскага народнага тэатра «Крануць розумам Журдэн» (рэжысёр-пастаноўшчык Л. Манакова), які прадэманстраваў і выканаўчую, і рэжысёрскую культуру. Хораша ігралі тут ветэраны тэатра В. Бельтаў, муж і жонка А. і Л. Грачышкіны, а таксама У. Дабравольскі, Л. Валасач.

Жыццярэадны і па-народнаму сакавіты спектакль па купалаўскай камедыі «Прымакі» паказаў драмкалектыў Бярэзінскага РДК. Яго ўдзельнікі вераць у тое, што робяць на сцэне, адсюль тая атмасфера даставернасці і прыўзнятасці. Добрая ў спектаклі Кацярынка (І. Дашук), Дэмціля (В. Шульц) і іншыя.

І апошняя заўвага, зноў па арганізацыйных пытаннях. Шматактавыя спектаклі, што прывезлі тэатральныя калектывы на сталічную сцэну Палаца культуры трактаравадоўцаў, чамусьці ішлі без антрактаў, без перадыху. Можна было толькі паспачуваць акцёрам-аматэрам, якія не прывучаны да такой «перагрузкі». Гэта таксама не магло не адбіцца на якасці паказу.

Зноў каторы раз даводзіцца гаварыць, што спектаклі ішлі ў пустой зале, толькі для членаў журы.

Паказ завершаны, але работа ў калектывах павінна працягвацца. Бо ўсім нас чакае такая вялікая і радасная падзея, як 60-годдзе Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, адзначыць якую трэба новымі здабыткамі, новымі заваёвамі на ніве культуры.

Я. ДАНСКАЯ.

«Нарачанцы» з ахвотаю і з радасцю расказвалі аб тым, як яны жылі і працуюць. У прыватнасці, пахваліліся, што зараз іх калектывы забеспечаны транспартам — мае аўтобус. Гэта дае ім магчымасць рэгулярна выязджаць з канцэртамі ў калгасы і саўгасы раёна. Па 60—80 выступленняў робяць яны штогод: узімку — у клубах, а ўлетку — у полі ці на лузе. Забеспечаны самадзейныя артысты і касцюмамі, музычнымі інструментамі.

— Ну, а цяжкасці, замінікі ў рабоце надараюцца?

Соф'я Навумаўна ўсміхаецца: — Ды бывае. І нервуем, і спрачаемся часам. Мусіць, без гэтага нельга. Абы на карысць справе. Галоўная ж наша бяда ў тым, што яшчэ не ўсе кіраўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў, дзе працуюць нашы артысты, разумеюць важнасць і неабходнасць нашай работы. З году ў год паўтараецца адно і тое ж званю, упрошваю, угаворваю іншага кіруючага таварыша, каб адпусціў чалавека на нечарговую рэпетыцыю ці на выезд. Але ж неяк выкружваемся. Людзі прыходзяць на рэпетыцыі, бо інакш не могуць, бо гэта зрабілася патрэбай іх душы, іх жыццёвай неабходнасцю.

Застаецца дадаць, што «Нарач» з уснехам выступіла на III туры I сесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных Мінскай вобласці.

М. ВАСЛЕЎСКАЯ.

ТОНКІЯ колцы дыму ад запаленай сандалавай палачкі напаяняюць пакой ненаўторным пахам. Ціха гучыць незнаёмая мелодыя. Здаецца, што пад яе тануючы цяпер вось гэты індыйскія багі: і той, што па-майстэрску выразаны з дрэва, і той, што выліты з чорнага, інкруставанага срэбрам металу з беласнежным лотасам — сімвалам прыгажосці — у руцэ. На іх са сцяны глядзіць велізарная яркая маска шматгаловага дракона, а з кніжнай паліцы — дзве пацешныя малпачкі, зробленыя са шкарлупіны какосавага араху.

Ды не толькі гэтыя сувеніры напамінаюць гаспадарам кватэры Віктару Саркісьяну і Вользе Лапо і іх гасцям Людміле Бржазоўскай і Юрыю Траяну нядаўнія выступленні «ў далёкай Індыі цудаў», у Малайзіі і Сінгапуры. Здаецца, на ўсё жыццё застанецца ў памяці вельмі адказная, складаная і такая цікавая гастрольная паездка. Яна яшчэ больш здружыла нашы дзве балетныя і сямейныя пары, якія разам з іншымі майстрамі савецкай сцэны больш чым два месяцы прадстаўлялі ў азіяцкіх краінах Вялікі балет СССР.

Іх было 25. Акрамя чатырох мінчан — народных артыстаў Малайскай і Казахскай ССР Міхаіл Кафтават і Рамазан Бапаў, сярэбраны прызёр Міжнароднага конкурсу ў Варне Ларыса Васілеўская, заслужаныя артысты рэспублікі — балерына Вялікага тэатра СССР Галіна Казлова, Святлана Анціпава, Віктар Навіцкі, вядучая салістка тэатра імя Станіславаўскага і Нёмровіча-Данчанкі Валіяціна Сопцава, адэскі кардэбалет. У гэтым сюзор'і ёсць і імёны, добра знаёмыя мінчанам па першаму Усеаюзнаму фестывалю пераможцаў конкурсу маладых салістаў тэатраў оперы і балета краіны, які праходзіў у сталіцы Беларусі.

...Пакуль Вольга варыла духмяную цэйлонскую каву, Віктар расклаў на сталіцы газеты і часопісы на англійскай, хіндзі і зусім незнаёмых мовах. Добра, што кіраўнік паездкі, крытык Наталія Міхайлаўна Садоўская, чалавек вельмі шырокай эрудыцыі, зрабіла пераклады артыкулаў. Я прыводжу цытаты з іх:

«Калі сказаць, што артысты савецкага балета зачароўваюць, значыць, амаль нічога не скажаць... У «Шалопіане» была прадстаўлена ўся труппа на чале з народнай артысткай Беларускай рэспублікі Людмілай Бржазоўскай. Здавалася, што дзіўныя кветкі вылілі са сваіх садоў для чужоўных танцаў» (газета «Скай-найт», г. Хайдарабад).

«Найбольш уразіў «Паміраючы лебедзь» у выкананні Бржазоўскай. Узмахі яе выразных рук, трапятнія рухі ног былі напоўнены ўнутраным пафасам, і аўдыторыя грывнула бурнай апладысмантаў, калі убачыла апошні «подых» крылаў...»

«Віктар Саркісьян зачарваў публіку сваімі лёгкімі, фантастычна вышнімі сначчамі ў варыяцыях з балета «Гаянэ» (штогоднікі «Пэтрыот», г. Дэлі).

Наталія Міхайлаўна, як і іншыя ўдзельнікі гастролі, сумнявалася: ці зразумеее сучасную мову харэаграфіі Валіяціна Елізар'ева ў «Камернай сюіце» і асабліва ў «Стварэнні свету» глядач Азіі? А паказаць гэтыя творы варта было, каб прадставіць адну з важных граней творчых пошукаў у савецкім балете сёння.

Ды трыгогі былі дарэмна. Вось што пісала адна з буйнейшых газет Дэлі «Таймс оф Індыя» на наступны ж дзень пасля першага канцэрта. «Экспрэсіянізм — адна з асноўных рысаў тэатра мадэрні. Але дуэт Адама і Евы ў выдатным выкананні Людмілы Бржазоўскай і Юрыя Траяна даказаў, што нават у непахісным традыцыйна-класічным абрамленні праграмы сапраўды творчыя адкрыцці ў сучаснай харэаграфіі дасягаюць вышэйшай рэалістычнай драмы». Гэту газету падтрымлівае «Скай-найт»: «Адам і Ева... незвычайна хвалюючы дуэт, у якім упершыню на зямлі Мужчына і Жанчына адкрываюць саміх сябе. Анцёры выконваюць яго шчыра, усхвалявана і з такой падманлівай лёгкасцю».

...Ужо даўно гатова каву, гасцінная гаспадыня просіць прыняць усё са стала, але Люда пратэстуе:

— Так несправядліва: гаворым усё пра нас і пра нас. Вось слухайце, што пісала тая ж «Таймс оф Індыя»: «Грацыёзная «Арлекінада», поўная гумару, са складанымі тэхнічнымі трыкамі, у Саркісьяна і Лапо была бліскучая...»

Як заўсёды, падтрымліваючы жонку, Юра расклаў газеты, часопісы, праспекты, праграмы, дзе на здымках — Віктар і Вольга ў танцы. А гаспадар, у сваю чаргу, стаў паказваць апублікаваныя там жа фатаграфіі Бржазоўскай і Траяна, прычым не толькі «вытворчыя», але і бытавыя, сямейныя (гэты бок жыцця нашых артыстаў асабліва цікавіў сінгапурскіх журналістаў).

Назіраючы за гэтай «выдатнай чац-

вёркай», я прыгадвала тэлефонную размову з Н. М. Садоўскай, якая прасіла перш за ўсё адзначыць не толькі вялікую творчую ўдачу труппы, але і праяўлены ўсім яе ўдзельнікамі высокую грамадзянскую сталасць савецкага артыста, выдатныя чалавечыя якасці.

З гутаркі за кубкам духмянай кавы стала зразумела, што тойца за гэтай фразай кіраўніка паездкі. Калі садзіліся ў самалёт, у Маскве былі замаразкі, дэмуў пранізлівы, халодны вецер. А праз пяць гадзін, у Дэлі — саракаградусная спякота, якая і ўначы, здаецца, не змянялася. Такую

АДРАС ГАСТРОЛЯЎ: СІНГАПУР, ДЭЛІ, КАЛОМБА...

рэзкую змену клімату вытрымлівалі не ўсе. Ды ніхто не скардзіўся, не стагнаў. Замест хворага таварыша на сцэну выходзіў другі, і ўсё было так, як і трэба. Публіка нават не падазравала, чаго каштуе салісту такое выступленне, колькі сіл давалася яму затраціць на тэрміновай рэпетыцыі, каб «увайсці» ў дуэт з «чужым» партнёрам або выканаць, акрамя свайго, нумар, які ён і не планавуў танцаваць тут. Напрыклад, Вольга ўспамінае, як у фантастычна сціслы тэрмін вывучыла нумар «Акія і жамчужына» з балета «Канёк-Гарбунок» і танцавала яго замест сяброўкі з Кішынёва, якая захварэла. А Люда дадала: «І танцавала выдатна!».

Былі і іншыя цяжкасці. У сталіцы Шры Ланка Каломба, як і ўсюды, для выступленняў нашага балета адцялі самую лепшую залу. Велізарная, падобная на стадыён, сцэна ўзрадавала артыстаў; калі ж яны убачылі бліскучую, пакрытую лакам падлогу, прыйшлі ў адчай. На такім «лостэрку» ў пуантах і двух кроках не зробіш! Да пачатку канцэрта ўся падлога была пакрыта гумай. Пры кожным піруэце і фугэце яна жаласна пішчала, ад напружання нылі ногі, але ніхто быццам і не адчуваў болю і нязручнасці. Перапоўненая зала, гарачыя апладысменты, кветкі, натоўпы людзей, якія прагнулі аўтографу, а галоўнае — пацудзе аджаснасці за ўсё савецкае мастацтва, якое ты тут прадстаўляеш, надавала сілы.

— А сцэна ў Кулу... — успомніў Юра. — Не лагіраваная і не гумавая, праўда, але таксама не вельмі прыдатная для класічнага балета...

Варта было назваць гэтую індыйскую правінцыю, які ўсе чацвёрта ажывіліся і пачалі наперабой расказваць. Больш чым суткі на аўтобусах дабіраліся туды з Дэлі, хоць адлегласць — кіламетраў 300. Вузкую стужку дарогі з аднаго боку прыціснулі непрыступныя Гімалаі, з другога, як сякерай, адсеегла бездань. Наводзілі заручбы артысты яшчэ не асмеліўся пабываць там. Вялікі балет СССР быў першым. Страху на дарозе, зразумела, нацярапеліся, прызыралі жанчы-

ны. Але затое колькі цудаў убачылі! Вольга дастае з цэлафанавага пакета гірлянды, умела звязыць з духмянай сандалавай стружкі. Такімі і звязымі з пахучых рукаў гірляндамі, букетамі кветак, бясконца доўгімі ніткамі бліскавінак, падобных на ёлачны «дожджык», сустракалі савецкіх артыстаў жыхары Кулу і іншыя правінцыі краіны. Напярэдадні тут скончыўся Усеіндыйскі фестываль фальклорнага танца, але ніхто не паехаў, усе засталіся чакаць дарогі гасцей. Проста на вуліцы, ля аўтобусаў, па дарозе, перад будынкам гасцініцы для пасланцоў Вялікай Краіны Саветаў на-

ладжваліся імправізаваць канцэрты, у якіх людзі дэманстравалі не столькі сваё майстэрства, колькі добрыя пачуцці да нас, да нашага народа. Вяццом усяму быў шматлюдны мітынг індыйска-савецкай дружбы.

Пасля такой сустрэчы кожны быў гатовы хоць цяпер, нягледзячы на стомленасць, выйсці на сцэну. А яна ў Кулу — асабліва. Прырода тут папрацавала куды больш, чым архітэктары і будаўнікі. Амфітэатр падымаецца высока ў горы, умяшчаючы больш чым 30 тысяч глядачоў. Але людзі баяліся, што ім не хопіць месца, і яны прыходзілі з самай раніцы, рассяджваліся, чакалі, калі наступіць вецер і пачнецца такое дзівоснае для іх прадстаўленне.

Дадатковыя, шафэсныя канцэрты, творчыя сустрэчы — усё гэта не стамляла, а натхняла нашых артыстаў. У іх амаль не заставалася часу на адпачынак. Але кожную вольную гадзіну яны выкарыстоўвалі для знаёмства з багатай старажытнай культурай гэтых краін. Присутнічалі на незвычайным прадстаўленні «Рамаяны» — першакрыніцы індыйскай драмы, у аснову якой панлазена геніяльная паэма аб Раме і Сіце, створаная ў IV стагоддзі да нашай эры. Вачылі непаўторнай прыгажосці храмы, чужоўныя скульптуры з мармуру і каменю. Былі на маглі Мікалая Рэрыха, гасцілі ў яго сына, які не пралукаў ніводнага канцэрта савецкіх артыстаў. Іх прымалі, з імі дзелялі вопытам выкладчыкі і студэнты акадэміі мастацтваў у Мадрасе, Хайдарабадзе і іншых гарадах і краінах.

— Як хочацца напісаць падрабязна аб усім, што мы бачылі, — гаворыць Віктар. — Не для друку, для сябе. Пісаць, зразумела, няма калі. А вось што не ханала майму Дяблу са «Стварэння свету», я зразумеў у час гэтай паездкі. Цяпер ён будзе ў мяне сапраўдным...

Так, шмат цікавага знайшлі для сябе, для сваіх сцэнічных герояў у Індыі, Шры Ланка, Малайзіі і Сінгапуры нашы танцоўшчыкі. І мы з нецярплівацю будзем чакаць новых сустрэч з ім на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР, каб убачыць гэтыя знаходкі, увасобленыя ў харэаграфічныя вобразы, якія зробіць іх яшчэ больш уражлівымі.

Я. ЧАСЛАЎСКАЯ.

План горада Дэлі нагадвае артыстам маршруты іх падарожжа па сталіцы Індыі... Л. Бржазоўская, Ю. Траян, В. Лапо і В. Саркісьян гартуюць старонкі прасы, буклетаў, праграм гастрольнага падарожжа.

Фота У.Я. КРУКА.

Я НЕ ВЕДАУ другога чалавека, які б так любіў жыццё, як Мікола Садковіч. Ён умеў радавацца ад сустрэчы з прыродай, сябрамі, радаваўся поспеху нашай літаратуры, новаму дому ў адбудаванай пасля вайны сталіцы, новай кнізе, новаму дрэву, новаму дню.

Я ведаў, што Мікола Фёдаравіч нямаў зрабіў дзеля развіцця беларускага кінематографа — як міністр, як рэжысёр, як аўтар сцэнарыяў. Але асабліваю радасць прынесла мне знаёмства з яго кнігай «Георгій Скарнына». Вялікая цікавасць да гісторыі роднага краю, разуменне характару, умение ствараць складаны мастацкі вобраз, жыццярэдасны пафас твора і, нарэшце, мова, якая трапіла малявала гістарычны каларыт і была зразумелай і блізкай сучаснаму чытачу, выклікала павагу да аўтара, ставілі яго ў шэраг нашых таленавітых пісьменнікаў.

Нашае асабістае знаёмства адбылося ў пяцідзясятых гадах на адным з пасяджэнняў рускай секцыі, якая тады існавала пры Саюзе пісьменнікаў БССР. Мікола Фёдаравіч прыняў актыўны ўдзел у абмеркаванні твораў, а потым выступіў з прапановай, з якой нельга было не пага-

Шчырае сэрца

Да 70-годдзя Міколы САДКОВІЧА

дзіцца. «Усе мы з'яўляемся беларускімі пісьменнікамі, — гаворыў Мікола Фёдаравіч. — Толькі адны з нас пішуць на рускай, а другія на беларускай мове. Секцыйнасць трэба скасаваць, а працаваць пачаць са сваімі сябрамі, якія пішуць на беларускай мове, у секцыях прозы, пэзіі, драматургіі».

З гэтага часу мы сустракаліся часта і асабліва часта тады, калі Мікола Фёдаравіч працаваў над чарговым творам. Ён любіў гаварыць пра задуму, чытаць асобныя кавалкі з напісанага, быццам правяраючы на сваіх слухачах — будзе цікава гэта чытачу, ці не. Мне заўсёды адзіўляла гэтае «рассакрэчванне» сваёй пісьменніцкай лабараторыі.

Я ведаў, што большасць нашага брата ніколі не раскажа ў дэталях пра твор, які яшчэ толькі пішацца, а тым больш не асмеліцца чытаць тое, што яшчэ ўяўляецца незакончаным. А Міколу Фёдаравічу падабалася, калі гаворка прымала прынцыповы характар. Ён уважліва слухаў, сам запальваўся, спрачаўся, даказваў, але праз некаторы час зноў чытаў той жа кавалак, але ў іншай рэдакцыі, значна выпраўлены альбо напісаны нанова. Так, прынамсі, пісаў ён «Аповесць аб ясным Стэхоры».

Я быў сведкай, як працаваў Садковіч у сааўтарстве з М. Лыньковым над сцэнарыем «Міколка-паравоза». Ён захоўваў вялікую павагу да кожнага аўтарскага радка, да кожнага эпізода і як вопытны кінематографіст, кампанаваў і так дапісваў сцэны, што яны ніколі не парушалі сюжэтнай асновы аповесці.

Мікола Фёдаравіч быў чалавекам адкрытай і шчырай душы. Ён гатовы быў заўсёды прыйсці на дапамогу добрым словам і парадамі. З яго «лёгкай рукі» сталі працаваць у кіно А. Куляшоў і К. Губарэвіч, А. Кучар і М. Лужанін. Асабіста мяне ён зацікавіў работай над сцэнарыем мастацкага фільма з жыцця рабочых аднаго з заводаў Мінска. Мне не ўдалося давесці твор да пастаюўкі фільма, але памяць пра тое, як блізка прымаў яго Мікола Фёдаравіч, жыве ў маім сэрцы.

Ён любіў літаратурныя сустрэчы ў калгасах, на заводах, у навучальных установах. Ён салзіўся на сваю старэнькую «Пабеду» і ехаў у Плесханіцы, Лагойск, альбо куды-небудзь у калгас ці да воінаў Савецкай Арміі.

Памятаю літаратурны вечар у Паставах, у якім прынялі ўдзел А. Куляшоў, М. Садковіч і я. Як умеў ён раскажыць пра беларускую літаратуру, пра яе здабыткі і праблемы, з якой цеплынёй гаварыў пра кожную добрую нашу кнігу!

І зараз на экраны з поспехам ідзе «Міколка-паравоз» і «Я—Францыск Скарнына». Гляджу гэтыя фільмы і быццам зноў сустракаюся з М. Садковічам — таленавітым пражанкам і драматургам, чалавекам вялікага і шчырага сэрца.

Мікола ГАРУЛЕЎ.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФШАХ

У ранг тэатральнай класікі аднадушна аднесла крытыка спектакль «Апошні» паводле п'есы М. Горькага, пастаўлены ў сярэдзіне трыцятых гадоў Першым БДТ (Акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы) у рэжысуры М. Зорава і І. Раёўскага.

Цяпер да «Апошніх» звярнуўся Рускае тэатр БССР, які носіць імя вялікага пісьменніка. Горкаўцы паказваюць спектакль у рэжысуры заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Б. Луцэні і Ул. Маланкіна са сцэнаграфіяй мастака Ю. Тура. Сярод выканаўцаў роляў — народная артыстка СССР А. Клімава, народныя артысты БССР Г. Абуховіч і Р. Янкоўскі, прадстаўнікі маладога акцёрскага пакалення В. Філатаў, Л. Зайцава, А. Ткачонак.

На здымку — у ролях Соф'і і Івана Каламіцэвых артысты Т. Ябланава і В. Філатаў.

Фота Ул. КРУКА.

ПАЭТЫЧНЫ ГІМН РЭСПУБЛІЦЫ

У Маскве, у выдавецтве «Прагрэс» выйшла на англійскай мове анталогія беларускай пэзіі «Мая цудоўная Беларусь». У яе ўвайшлі лепшыя творы Я. Купалы, Я. Коласа, К. Крапівы, П. Броўкі, М. Танка, М. Лужаніна, П. Панчанкі, Р. Барадуліна, У. Караткевіча, Г. Бураўкіна і многіх іншых.

У прадмове да зэрубежнага чытача звяртаецца Герой Сацыялістычнай Працы,

народны пэзт рэспублікі М. Танк. Ён гаворыць аб беларускай пэзіі, аб яе вернасці высокім ідэалам нашага грамадства, гуманізму, чалавечнасці.

Анталогія забяспечана фатаграфіямі пэстаў, кароткімі біяграфічнымі звесткамі, тлумачэннямі да апублікаваных твораў. Складальнік зборніка — А. Вярцінскі, перакладчык — Уолтэр Мэй, БЕЛТА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў органах культуры і ў сувязі з п'ятдзясяцігоддзем з дня нараджэння дырэктар Беларускай дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармоніі Георгій Мікалаевіч ЗАГАРОДНІ ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Ганарован граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР узнагароджаны народны артыст БССР, акцёр Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Мікалай Ільіч РАДЗІВОНАЎ у сувязі з сямідзясяцігоддзем з дня нараджэння і за заслугі ў развіцці гавецкага тэатральнага мастацтва, актыўную грамадскую работу.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«А НА ВЯСЕЛЛІ ВЕСЕЛА?»

У артыкуле пад такой назвай («ЛМ» за 3 верасня гэтага года) ішла гаворка аб тым, як спраўляюць вяселлі ў Мінску, пра недахопы, якія азмрочваюць гэтую важную падзею ў жыцці чалавека. Рэдакцыя атрымала некалькі водгукаў.

МІНІСТЭРСТВА ГАНДЛЮ БССР. Намеснік міністра М. П. Алышын: «У артыкуле ўзнята надзённая праблема. Выступленне газеты разгледжана ва ўпраўленнях гандлю і трэстах сталовых. Для кантролю за работай астрадных калектываў, якія абслугоўваюць вяселлі

і іншыя ўрачыстыя вечары, лічым неабходным стварыць адзіны астрадна-канцэртны а'яднанні, падпарадкаваны ўпраўленням культуры Мінскага гарвыканкома і аблвыканкома».

УПРАЎЛЕННЕ КУЛЬТУРЫ ВЫКАНКОМА МІНСКАГА ГАРСАВЕТА. Начальнік упраўлення Э. Л. Луневіч: «Прымаюцца меры, каб ліквідаваць указаныя ў артыкуле недахопы. Распрацаваны і зацверджаны для Дома сямейных урачыстасцей сцэнарый вясельнага абраду. Вывучаецца пытанне аб стварэнні бюро астрадных аркестраў».

ЧАСОПІСЫ ў СТУДЗЕНІ

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца вершамі з новай кнігі народнага паэта Беларусі П. Панчанкі «Вячэрні цягні».

Народны пісьменнік Беларусі І. Шамякін выступае з драмай «І змоўкі і птушкі...» Друкуюцца апавяданні Б. Сачанкі, В. Казьмо, У. Мляжэвіча, вершы М. Калачынскага і М. Мятліцкага.

Пад рубрыкай «Новыя пераклады» — вершы М. Браўна, якія перакладзі С. Грахоўскі і А. Вялюгін. Уступнае слова С. Грахоўскага.

С. Пятровіч раскажа пра калентый Беларусі дзяржаўнага тэатра імя Я. Коласа.

Часопіс пачынае змяшчаць матэрыялы да 60-годдзя Вялікага Кастрычніка. Прапануецца першы з іх — артыкул С. Пачаніна «Ліквідацыя контррэвалюцыйнага гнязда ў Магілёве».

Багаты раздзел «Крытыка і літаратуразнаўства». Тут прадстаўлены артыкулы М. Мушынскага «Літаратурны працэс у лютры крытыкі», Ф. Куляшова «Грамадзянскі клопат пісьменніка» (пра кнігу «Жыццёвыя клопаты» народнага пісьменніка Беларусі І. Мележа), П. Дзюбайлы «Чалавек, прырода ў сучаснай прозе», Ул. Караткевіча «Шчырава ў бары пчала...» (пра вы-

бранае Р. Барадуліна «Свята пчалы»). Новыя кнігі рэцэнзуюць Ул. Гнілавідаў, Я. Леціца, Р. Барадулін, Ул. Юрэвіч, А. Ліс, Я. Усікаў, Э. Мартынава.

«МАЛАДОСЦЬ»

«Граніт зямлі» — так называецца лірычны дзённік М. Федзюковіча. Пэзіі прадстаўлена таксама вершамі Я. Янішчыц, В. Гардзевя, К. Жука.

Змешчаны пачатак «Кнігі аднаго палёту» двойчы Героя Савецкага Саюза, лётчыка-наасманаўта СССР П. Клімука «Зоры-побач», аповесць М. Кусянкова «Паллявы сезон», апавяданне М. Параневіча «Буян».

Пэзту М. Калачынскаму спаўняецца 60 гадоў. Часопіс знаёміць з яго новымі вершамі.

К. Платонаў выступае з артыкулам «На ударнай кастрычніцкай вахце».

Рэдакцыя часопіса заключыла дагавор аб творчай садружнасці з калентывам саўгаса «Адраджэнне», які ўзводзіцца на былых палескіх балотах. З першым матэрыялам «Песня будаўніцтва» выступаюць Л. Дайнена і С. Кухараў.

У нумары — пасталныя рубрыкі «Ці помнім мы ўсё?», «Папытай у кнігарні».

«ЗНАЁМЦЕСЯ: МАЛАДЫЯ ПРА МАЛАДЫХ»

На парозе тэатраў вас сустракаюць ветлівыя людзі з праграмкамі спектакля і з нумарам бюлетэню БТА «Тэатральны Мінск». У снежні вы знаёміцеся з чарговым выпускам гэтага выдання (№ 3). На яго старонках раскажаецца пра 30-гадовы юбілей Беларускага тэатральнага аб'яднання, публікуюцца творчыя партрэты народных артыстаў БССР В. Пола і К. Саннікава, бібліяграфічныя нататкі пра двухтомную «Хрэстаматэю па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі», фотайнфармацыя пра народны тэатр Палаца культуры Мінскага аўтамабільнага завода, дзе галоўным рэжысёрам з'яўляецца народны артыст СССР Э. Стома, публікуюцца праграмы новых спектакляў опернага, купалаўскага, Рускага тэатра БССР імя М. Горькага і Рэспубліканскага тэатра юнага гледача.

Звяртае на сябе ўвагу і

заслугоўвае ўхвалення вялікая падборка матэрыялаў пад агульнай назвай — «Знаёмцеся: маладыя пра маладых». Прадмову да яе напісаў прафесар А. Сабалеўскі, які прадстаўляе чытачу маладых тэатральна-мастацкага інстытута. Для большасці з іх гэта — першая вялікая публікацыя ў спецыяльным выданні. Жанр выступленняў — акцёрскі партрэт. Маладыя даследчыкі пішуць пра творчае аблічча такіх артыстаў, як Л. Бржозовская (балет), А. Мароз і А. Дзянісаў (купалаўскі тэатр), В. Клебановіч, А. Ткачонак і В. Філатаў (Рускі тэатр БССР імя М. Горькага), А. Марцінюк (тэатр юнага гледача)... Лепшыя старонкі артыкулаў сведчаць пра ґрунтоўную тэатрычную падрыхтоўку маладых тэатразнаўцаў.

В. ІВІН.

КУПАЛАЎЦЫ ПРЫЕХАЛІ

Замцоўваецца садружнасць Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з хлебаробамі Маладзечаншчыны. Сёлета артысты выступалі перад гледачамі на клубных сценах калгасаў «50-годдзе Кастрычніка», «Чырвоны прамень», у саўгасах «Яхімоўшчына», «Краснае» і «Маліноўшчынскі». Цёпла прымаюць тут вядомых майстроў сцэны — народнага

артыста СССР Э. Стому, заслужаных артыстаў БССР В. Белавосціка, П. Кармуніна, П. Дубашынскага і іх калег. На афшах шэфскіх выступленняў купалаўцы пазначаюць сцэны са спектакляў асноўнага рэпертуару — «Брама неуміручасці» К. Крапівы, «Таблетку пад язык» А. Макаёнка, «Характары» В. Шукшына.

І. ГАЛУБОВІЧ.

каз з МІНІСТЭРСТВА ФІНАНСАЎ БССР. Намеснік міністра І. П. Філіповіч паведамляе, што газета правільна і своєчасова ўзяла на сваіх старонках гэтыя пытанні. Міністэрства фінансаў БССР і фінансавыя органы выявілі ў Мінску і іншых гарадах і раёнах рэспублікі нямаю прыватных музыкантаў, якія, беручы вялікія грошы за абслугоўванне вясельляў, не плацілі дзяржаве надаходных падаткаў, а галоўнае, з'яўляюцца сейбітамі безгустоўшчыны. Міністэрства фінансаў звярнулася ў Савет Міністраў БССР з рэкамендацыяй аб прызначэнні канкрэтных прапагоў, якіх лепш наладзіць абслугоўванне вясельных урачыстасцей на прадпрыемствах грамадскага харчавання.

А. Якушина. «Мы — молодой рабочий класс» (Маснава).

дзе — плакат аб партыі М. Бабіна, строгі ў сваёй манументальнасці, адухоўлены тонкім густам мастака, ён разам з тым выклікае пачуццё значнасці і святочнасці, што падкрэслівае і добра падабраны ў тоне чырвоны колер плаката. Гэтая работа набыла ў нашай краіне шырокую папулярнасць, яе неаднаразова выкарыстоўвалі ў друку, і хочацца павіншаваць мастака з заслужаным поспехам.

Партыйнасць пазіцыі мастака ў спалучэнні з талентамі і майстэрствам дазваляюць пранікнуць вобразамі надзвычайнай адказнасці, якія прапагандуюць палітыку КПСС, раскрываюць высокую дзейнасць Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільіча Брэжнева, як напрыклад, у плакаце мастака А. Маслякова.

Прыемна адзначыць пераемнасць пакаленняў мастакоў — з трохсот аўтараў (удзельнікаў выстаўкі) — палавіна моладзь, якая добра зарэкамендавала сябе ў гэтым працаёмкім жанры мастацтва. Звяртаюць увагу на сябе плакаты на тэму «Бам», дзе старэйшыя і маладыя дэманструюць прафесіянальнае майстэрства. Гэта відаць у валоданні графічным малюнкам, які ў спалучэнні з прыродным адчуваннем каларыту фарбаў дае яркія ўзоры палёту творчай думкі. Работы У. Арлашына, З. Лапшыной, А. Якушына і іншых атрымалі заслужанае прызнанне. Варта адзначыць цікавы раздзел агітацыйнага плаката.

ты», А. Якушына «Мы — малады рабочы клас» і шэраг іншых. Плакаты напісаны ў рознай манеры, але кожны з іх ярка ўвасабляе творчае натхненне. Ад рэальных дэталей малюнка, вышпінаных у традыцыйным стылі плакатнага жывапісу, насычанага фарбамі, многія аўтары смела ўжываюць сімвалічныя вобразы, узяўшы іх да вышын мастацкага абгульнення. Такія работы выкананы з сапраўдным майстэрствам, з тым густам, які можа мець толькі мастак, просты, але арыгінальны па сюжэтнай задуме, ясны па думцы, напрыклад, плакаты В. Волкавай і М. Авакума «Слава пакарыцелям космасу», Р. Дочкутэ «Якасць» і многія іншыя.

Экспазіцыя выстаўкі сведчыць аб пэўным росце майстэрства плакатыстаў. Заўважаеш яскравы творчы пошук з адметнымі выпікамі, распрацоўку новай сучаснай формы плаката з кампанентамі фатаграфіі, шрыфта і іншых дэталей, якія, не зніжаючы мастацкай вартасці твора, нясуць ясны даходлівы сэнс, прыцягваюць увагу арыгінальнай трактоўкай тэмы, вобразамі і логікай мыслення. Такія думкі прыходзяць на роздум, калі глядзіш работы В. Бацішчава і А. Халопавы «За мір, бяспеку, супрацоўніцтва», А. Жылінскайтэ «Чылі», А. Якушына «Еўропе — бяспеку, мір, супрацоўніцтва».

Найбольшую зацікаўленасць у гледача выклікаў раздзел культурна-вядомскага

плаката. Мастакі рэспублік Прыбалтыкі, чые творы вылучаюцца асаблівым густам, дасканалай тэхнікай і высокай культурай выканання, упрыгожылі экспазіцыю цудоўнымі тэатральнымі плакатамі, многія з якіх можна назваць узорами мастацтва ў гэтым жанры. Плакатысты Масквы, Ленінграда, Украіны экспануюць цікавыя кінаафішы. Іх работы пабудаваны на глыбокім пранікненні ў сутнасць мастацкіх вобразаў, калі плакат становіцца сродкам уздзеяння на працэс фарміравання ідэйнага і эстэтычнага асяроддзя, а не абмяжоўваецца прастай інфармацыяй.

Пятая ўсесаюзная выстаўка плаката — сведчанне вялікай працы мастакоў нашай краіны. У ёй удзельнічаюць плакатысты ўсіх рэспублік, і кожная з іх прадстаўлена цікавымі работамі, разнастайнымі па тэме і выкананню. Выстаўка пераконвае ў баявасці савецкага плаката, мэтанакраўчанасці, актуальнасці. Запамінаюцца пошукі новых выразных сродкаў вылучэння, прафесіяналізм.

Хочацца пажадаць, каб лепшыя творы мастакоў часцей упрыгожвалі інтэр'еры нашых тэатраў, палацаў культуры, каб плакаты, напісаныя на тэмы вытворчасці, узятыя да сучаснага эстэтычнага гучання дапамагалі людзям у працы, выхоўвалі добры густ.

В. САКАЛОВА.

П Я Т А Я Ў С Е С А Ю З Н А Я

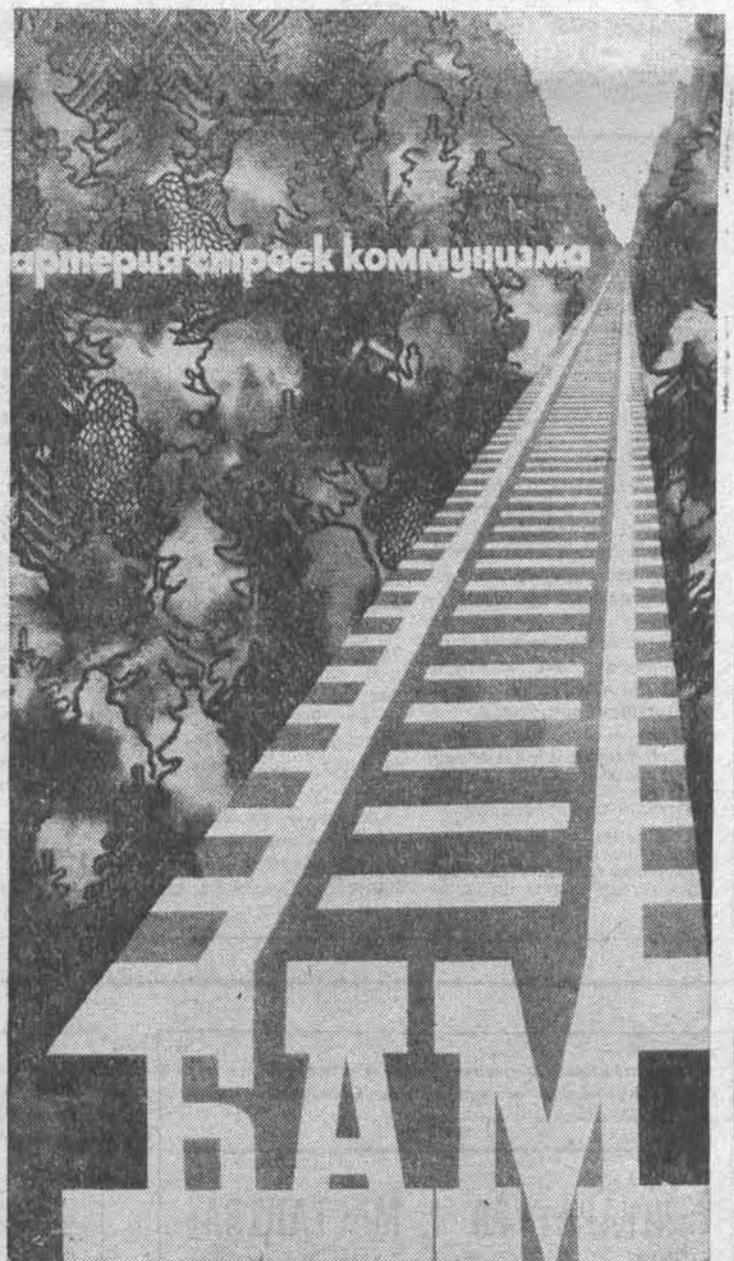
Пятая ўсесаюзная выстаўка плаката, што адкрылася ў Мінску, — значная падзея ў культурным жыцці рэспублікі. XXV з'езд КПСС падкрэсліў дзейную сілу літаратуры і мастацтва ў будаўніцтве камуністычнага грамадства, выхаванні маральнага вобліку савецкага чалавека, яго светапогляду і духоўных запатрабаванняў. Савецкі плакат, народжаны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй, 60-годдзе якой наш народ і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва будзе адзначаць у новым, 1977 годзе, — адзін з самых актыўных відаў мастацтва, востры, агітацыйны, усеабдымны — заваяваў шырокую папулярнасць у нашай краіне і за яе межамі.

Чарговая ўсесаюзная выстаўка плаката (а такія выстаўкі сталі ў нашай краіне традыцыйнымі) уяўляе сабой плённы вынік работы савецкіх майстроў за апошнія чатыры гады, і па агульнаму прызнанню наведвальнікаў — цікавейшая і лепшая за папярэднія. Яна яшчэ раз падкрэсліла масавасць і папулярнасць плаката як самастойнага мастацкага жанру, даказала яго своеасаблівую адметнасць і эстэтычную вартасць. Гэта думка знайшла пацвярджэнне ў тэматычнай і праблемнай разнастайнасці работ савецкіх мастакоў. Міжволі звяртае увагу на надзённасць творчых задум і арыгінальнасць іх вырашэння, на высокую культуру выканання, калі графічны строй удала спалучаецца з вобразным мысленнем мастака, на яркія фарбы і сімваліку малюнкаў, што сведчыць пра плённыя пошукі сучаснай формы. Большасць работ паказвае, як узрасла цікавасць

плакатыстаў да сучаснага жыцця, яго складаных праяў і важных праблем. Мастак імкнецца думаць надзённа, не праілюстраваць падзею, а схваціць яе сутнасць і выказаць думкі страснай мовай мастацтва. З творчых паездак па краіне, па мясцінах будоўляў ударных пяцігодак, ад знаёмства з простымі людзьмі працы пашырылася жанравая і тэматычная разнастайнасць плаката.

Выстаўка адкрываецца вялікім раздзелам палітычнага плаката, які па свайму ідэйнаму прызначэнню ў першую чаргу тэматычна ахоплівае сацыяльныя і духоўныя бакі жыцця савецкага народа, падкрэслівае кіруючую ролю Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, барацьбу за мір, інтэрнацыяналізм савецкіх людзей, жыццё працоўнай моладзі, савецкі патрыятызм і прапаганду ідэй сацыялізму. Работы на гэтыя тэмы складаюць асноўны змест у раздзеле палітычнага плаката экспазіцыі. Паглыбляючы добрыя традыцыі лепшых майстроў палітычнага плаката — Моора, Маякоўскага, Чарамных, Дзні, Какаракіна, сучасныя мастакі стварылі шэраг цікавых твораў, арыгінальных па вобразна-мастацкаму вырашэнню. Адна з лепшых работ у гэтым раз-

Выразнымі сродкамі баявога мастацтва савецкія плакатысты адгукаюцца на самыя актуальныя патрэбы часу. Тэма працы — галоўная ў іх творчасці. Чалавек, яго духоўныя запатрабаванні. Гэтая праблема сугучна важным рытмам нашай вялікай эпохі, і мастакі ў сваіх работах усхвалявана расказваюць пра наш час. Найбольш удалыя з іх — работы А. Арсеньева «Для таго, каб па рэйках праехаць, трэба пешшу па шпалах прайсці», «Па рабоце і гонар», В. Вогрына «Пяцігодцы якасці — наша праца, майстэрства, патхненне». Б. Грабаўскене «Да новых працоўных перамог!», Р. Дочкутэ «Якасць», Л. Зверавай «Сёння рэкорд...», Т. Лешчука «60-я гады Вялікага Кастрычніка — 60 ударных дэдаў», А. Маслякова «Нашы веды, вопыт, майстэрства — дзесятай юбілейнай пяцігоддзі!», І. Авасапава «Будаваць хутка, эфектыўна, якасна!», Э. Пальмістэ «Я — рыбак — гонар сваёй рэспублікі!», А. Севасцюка і В. Успенскага «Міру мір», В. Волкавай і М. Авакума «Слава пакарыцелям космасу», І. Шана «Працай уславім чалавека», Э. Шахтацкай «Нашы мамы і справы — Радзіме, пар-

Т. Лешчук. «Бам» (Кіеў).

У сярэдзіне снежня 1926 года жыхары Мінска, праходзячы міма рэкламных афіш кінатэатраў горада, звярталі ўвагу на не зусім звычайную афішу: «У суботу, 25 снежня, а восьмай гадзіне вечара ў нава адкрытым рабочым кінатэатры «Культура», які з'яўляецца адным з самых вялікіх у СССР, адбудзецца грамадскі прагляд першага мастацкага беларускага фільма «Лясная быль». Там, на вуліцы Валадарскага, у святочна прыбраным кінатэатры (цяпер у ім працуе Рускі тэатр БССР імя Горкага), сабраліся сотні людзей.

Падзеі, пра якія расказвала стужка, адбываліся ўсяго шэсць гадоў назад, многія з тых, якія знаходзіліся ў глядзельнай зале, былі іх жывымі сведкамі і непасрэднымі ўдзельнікамі.

Калі на экране прамільгнулі фінальныя кадры карціны, успыхнула святло і, як пісала газета «Савецкая Беларусь», «некалькі імгненняў у зале стаяла цішыня. Затым адразу раздаўся грамавы раскат апладысмантаў і пачаліся доўга не змаўкаючы авашы».

Удзельнікі здымачнай групы, з тых, якія ў дзень прэм'еры былі ў Мінску, падняліся на

ТАК ПАЧЫНАЛАСЯ

сцэну: рэжысёр Ю. Тарыч, аўтар сцэнарыя М. Чарот, аператар Д. Шлюглейт, асістэнт рэжысёра І. Пыр'еў, акцёры Л. Данілаў, Г. Казельніцава, І. Клоквін, Н. Арменеў, Ул. Корш.

Шчаслівыя і радасныя стаялі стваральнікі фільма перад экранам, адказваючы на прывітанні глядачоў...

Гісторыя стварэння фільма такая. У верасні 1924 года аддзел друку ЦК камсамола Беларусі ўнёс прапанову, каб экранізаваць аповесць М. Чарота, якая друкавалася ў камсамольскім часопісе «Маладняк». А ў канцы снежня, літаральна праз некалькі дзён, пасля стварэння «Белдзяржкіно», Агітпалітдзел ЦК КП(б) Беларусі разам з Народным камісарыятам асветы БССР зацвердзілі першы вытворчы план. У ім значылася і карціна «Свінапас», якой пасля далі назву «Лясная быль». Для яе пастаноўкі «Белдзяржкіно» запрасіла Юрыя Віктаравіча Тарыча. Асістэнт рэжысёра Івану Аляксандравічу Пыр'еўу — у будучым вядомаму майстру савецкага кіно — было даручана знайсці месца для асноўных здымак. Ён выбраў былы маёнтак графа Чапскага ў Прылуках. Жы-

хары вёскі Падгаі ўдзельнічалі ў масоўках, аказвалі ўсялякую дапамогу кінематаграфістам у аднаўленні розных дэталей быту беларускай вёскі. У батальных эпізодах здымаліся курсанты Мінскай ваеннай школы.

Кансультантамі былі беларускія пісьменнікі М. Чарот і А. Александровіч, якія дапамаглі падабраць персанажы для масавых сцэн, выбраць для здымак адпаведныя беларускія пейзажы, а ў перыяд мантажу карціны зрабілі для яе ўсе надпісы, якія вызначаліся незвычайнай выразнасцю і афарыстычнасцю.

Здымкі праходзілі пры самай актыўнай зацікаўленасці і падтрымцы з боку кінакамітэта Агітпалітдзела ЦК КП(б)Б. У партыйным друку перыядычна змяшчалася пра гэта інфармацыя. Кансультаваў творчую групу старшыня Саўнаркома БССР І. А. Адамовіч. Як удзельнік грамадзянскай вайны ён аказаў стваральнікам фільма вялікую практычную дапамогу ў аднаўленні атмасферы падзей таго часу. У прыватнасці, на яго

прапанове было вырашана закончыць карціну эпізодам уступлення Чырвонай Арміі 11 ліпеня 1920 года ў Мінск.

Здымаліся многія эпізоды фільма на Савецкай вуліцы, у раёне цяперашняга Ленінскага праспекта, паміж Цэнтральнай плошчай і вуліцай Янкі Купалы і ў раёне Нямігі. Асабліва важнай была сцэна ў Мінскім рэўкоме; тут Ю. Тарыч ажыццявіў вельмі смелы і незвычайны эксперымент, што з'яўляецца унікальным у гісторыі савецкага кіно: у мастацкую стужку з прыдуманымі сюжэтам і

героямі ён уставіў эпізод, які дакладна аднаўляў сапраўдную падзею — работу рэўкома з удзелам былых членаў гэтага рэўкома — І. А. Адамовіча, В. Г. Кнорына, А. Р. Чарвякова.

Фільм «Лясная быль» з велізарным поспехам прайшоў на экранах. Справаздачы кінамаханікаў 20-х гадоў, што захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі, сведчаць аб тым, што «Лясная быль» была ў той перыяд найбольш папулярнай карцінай у рэспубліцы. Яна з поспехам дэманстравала-

ся не толькі ў 20-я гады, але і ў той час, калі з'явілася гукавое кіно — у 30-я гады. Апошнія звесткі аб паказе «Лясной быль» на экранах рэспублікі пазначаны чэрвенем 1941...

50 гадоў мінула з дня выхаду на экраны фільма «Лясная быль». За гэты перыяд створана нямаля яркіх кінатвораў на гісторыка-рэвалюцыйную тэматыку, якія праславілі незабыўныя падзеі і герояў Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, і грамадзянскай вайны. «Лясная быль» была і застанецца значнай вяхой на шляху развіцця савецкага шматнацыянальнага кінамастацтва.

В. СМАЛЬ.

Кадр з фільма «Лясная быль». На перэднім плане — артыст Л. Данілаў у ролі Грышкі.

У НАС НА ТРАКТАРНЫМ

Пастанова ЦК КПСС «Аб рабоце з творчай моладдзю» яшчэ раз сведчыць пра пастаянны клопат партыі аб маладых талентах. Безумоўна, яна натхніла пачаткоўцаў на напісанне новых твораў. У гэтай сувязі хацелася б пагаварыць і пра работу літаратурных аб'яднанняў, пачынаючы з значнай часткай тых, хто спрабуе свае сілы ў паэзіі і прозе, згуртавана менавіта ў гэтых калектывах. Звярнуся непасрэдна да практычнай работы літаб'яднання пры Мінскім трактарным заводзе — вялікага і моцнага творчага калектыву, у рабоце якога ўдзельнічаюць дзесяткі рабочых, служачых, інжынераў.

У кожную трыцю серады месца ў панораме рэдактара газеты «Трактор» да позняй ночы не гасне

святло. Гэта маладыя паэты і празаікі чытаюць і абмяркоўваюць новыя вершы, апавяданні і нарысы сваіх таварышаў па пяру. Хваліць удалыя, «б'юць» па недахопах, падказваюць, што, дзе і як можна выправіць.

Творчы дыяпазон заводскіх літаратараў даволі шырокі. Так, наладчык цэха кабін Кастусь Жук піша натхнёныя вершы пра Радзіму, пра сённяшні дзень. Кантраляёр экспартна-эдацыйнага цэха Анатоль Майсееў захапляецца фантастычнай, спрабуе пісаць фантастычныя апавяданні. Штампавальнік прэсавага корпуса Тамара Рудзюк складае лірычныя вершы.

А вось інжынер аддзела тэхнічнай інфармацыі Іван Тамбоўцаў і інжынер аддзела галоўнага звяр-

шчына Анатоль Вашуркін пішуць гумарыстычныя апавяданні, слесар кавальскага корпуса Валлянцін Барысевіч і інжынер механічнага корпуса № 5 Тамара Пярноўская тонка адчуваюць родную прыроду і хораша гэта перадаюць у сваіх вершах.

Нашы аўтары ў пастаянным творчым пошуку. Тамара Пярноўская і Лілія Пужэвіч напісалі паэмы пра родны завод і Мінскае падполле ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У Наталлі Татуры на наступным годзе выходзіць першая паэтычная кніжка, аповесць стварыў Уладзімір Глушакоў.

Здаецца, зусім нядаўна прыйшла ў літаб'яднанне школьніца Таццяна Мітрафанова, а зараз яна ўжо студэнтка Літаратур-

нага інстытута імя Горкага, гэтаманам лі і слесар Уладзімір Глушакоў, Тамара Пярноўская і Анатоль Вашуркін удзельнічалі ў рабоце рэспубліканскай нарады маладых пісьменнікаў, а Уладзімір Глушакоў быў дэлегатам VI Усеаюзнай нарады маладых пісьменнікаў.

Тут хацелася б унесці і некаторыя прапановы. Далёка не кожны малады аўтар можа выдаць кніжку, хоць удалы твораў у яго і нямае. І тут, здаецца, не павінна быць ніякіх перашкод для выпуску калектывных зборнікаў.

І яшчэ адно. Калі Рэспубліканскае радыё рэгулярна перадае творы маладых у выпусках «Шчырага сэрца парывы», то на тэлебачанне «прабіцца» цяжка — нават групай, літаб'яднаннем, не канучы ўжо аднаму.

МІКОЛА ВЯРШЫНІН, інжынер Мінскага трактарнага завода, старшыня бюро заводскага літаб'яднання.

ПРЭМ'ЕРЫ І АПЛАДЫСМЕНТЫ

Упершыню рэспубліканскі фестываль твораў мастацкага і дакументальнага кінематографа меў сталіцай абласны горад — Брэст. Творчы супрацоўнік студыі «Беларусьфільм» прывезлі да глядачоў вобласці і тым стужкі, якія яшчэ не выходзілі на шырокі экран. Фестываль стаў своеасаблівым тыднем прэм'ер.

Зразумела, на гераічнай зямлі абаронцаў Радзімы асабліва хваляюцца прагучалі фільмы, прысвечаныя падзеям і героям Вялікай Айчыннай вайны. Народны артыст БССР рэжысёр Л. Голуб пазнаёміў грамадкасць з іннааповесцю «Маленькі сержант», знятай аператарам А. Аўдзеевым па сцэнарыю Ю. Якаўлева; рэжысёр І. Дабралюбаў выступіў з вядомым творам «Вратушка» (сцэнарысты С. Дудаў, А. Цанеў — сумесна з А. Лявонцэвым). З цікавасцю былі

сустрэты брестаўчанамі «Вянок санетаў» рэжысёра В. Рубінчыка, сцэнарыста В. Муратава і аператара Т. Логінавай і фільм, зроблены на матывах п'есы «Трыгога», — «Нядзельная ноч», сцэнарыстам якой з'яўляецца драматург А. Петрашкевіч, рэжысёрам В. Тураў, аператарам Д. Зайцаў. Гэтыя стужкі разам з тэлеэкраннай версіяй вядомай дзіцячай кнігі «Прыгоды Вураціна» А. Талстога і былі адзначаны прэміямі і прызамі грамадскіх арганізацый Брэста і Брэсцкай вобласці.

У калгасах і саўгасах, на прамысловых прадпрыемствах і ў навучальных установах адбыліся сустрэчы глядачоў з работнікамі «Беларусьфільма», калектывыя абмеркаванні фестывальных твораў, дыспуты.

Такія фестывалы ў абласных цэнтрах рэспублікі будуць традыцыйнымі.

Б. ГУК.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 01639

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніца галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-папярочнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Аляксей АСІПЕНКА.

Рэдакцыйная калегія:

Зяір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатолий ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Констанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],

Рыгор ШЫРМА.